

**ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΡΗΤΗΣ**

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΙΑΛΕΞΗΣ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ ΜΙΧΑΛΗ

**«ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑ
ΤΟ ΝΕΟ ΚΑΤΟΙΚΕΙΝ»**

Δευτέρα 23 - 1 - 2012

**ANNA KONTOY
ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ
ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΑΡΤΕΜΙΣΙΑΣ 70 - Τ.Κ. 71601
Ν. ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΣ-ΗΡΑΚΛΕΙΟ
ΤΗΛ.: 2815003180-6932760949 FAX: 2815003180**

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΔΙΑΛΕΞΗΣ

Χαραλαμπίδη Μιχάλη

«Πόλεων και τόπου παιδεία το νέον
κατοικείν»

Δευτέρα 23 Ιανουαρίου 2012

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Μπορούμε να ξεκινήσουμε, δεν ακούγεται; Να δυναμώσουμε του ομιλητή το ηχείο σας παρακαλώ; Να το σηκώσουμε λίγο; Ακούγεται τώρα καλύτερα; Ωραία.

Αγαπητοί συνάδελφοι χρόνια πολλά, καλή χρονιά σας εύχομαι. Σήμερα είναι μια ξεχωριστή βραδιά, ο πολύ καλός φίλος ο Μιχάλης ο Χαραλαμπίδης ο πολιτικός, ο συγγραφέας, θα μιλήσει για πρώτη φορά στο Τεχνικό Επιμελητήριο. Είναι η πρώτη επίσημη πρόσκληση η οποία απευθύνθηκε από το θεσμοθετημένο τεχνικό σύμβουλο της πολιτείας.

Για πολλούς είναι γνωστός ο Μιχάλης, μέσα από τη δράση του, μέσα από τη δραστηριότητά του για πολλές δεκαετίες, μέσα από τον πολιτικό φορέα τον οποίο υπηρέτησε. Για τους νεότερους είναι γνωστός από τα βιβλία του και κυρίως όμως το τελευταίο διάστημα μέσα από το διαδίκτυο. Μέσα από τους χώρους της κοινωνικής δικτύωσης, που φαίνεται έχουν μια εκπληκτική δύναμη και νομίζω ότι δίνουν τη δυνατότητα να υπάρχει δημοκρατία, να υπάρχουν ανοιχτοί ορίζοντες, πράγμα που φαίνεται ότι στην εποχή της μικροπολιτικής και της τηλεκρατίας, είχε περιοριστεί σημαντικά.

Πριν πω οτιδήποτε θα σας παρακαλούσα να μας επιτρέψετε να δείξουμε ένα μικρό βίντεο, ένα μικρό απόσπασμα από μία – για μένα – ιστορική ομιλία του Μιχάλη του Χαραλαμπίδη. Ήμουν φοιτητής τότε, ήμουν παρών και μπορώ να πω ότι και τότε με είχε στιγματίσει, αλλά νομίζω ότι μετά από αρκετά χρόνια νομίζω ότι μου λέει ακόμα περισσότερα.

ΠΡΟΒΟΛΗ ΒΙΝΤΕΟ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Αγαπητοί φίλες και φίλοι, αγαπητοί συνάδελφοι, μπαίνοντας στο διαδίκτυο και βλέποντας αρκετές φορές αυτό το βίντεο, είδα και πολλά

σχόλια. Επιτρέψτε μου να καταγράψω ένα από αυτά ενός νέου παιδιού.

«Είμαι 26 χρονών και αυτό το βίντεο ήταν η πρώτη φορά στη ζωή μου όπου ένας πολιτικός λόγος μου κέντρισε το ενδιαφέρον. Μετά από μερικά λεπτά του βίντεο ο λόγος του κ. Χαραλαμπίδη με καθήλωσε. Γενικότερα δεν ασχολούμαι με την πολιτική και αυτό γιατί νοιώθω αηδία απέναντι στην πολιτική, λόγω των πολιτικών και άλλων που δεν μου κέντρισαν ποτέ το ενδιαφέρον και δεν με έκαναν να νοιώσω ποτέ εμπιστοσύνη στα πρόσωπά τους. Αλλά και να νοιώσω διάθεση να πιστέψω και να στηρίξω τα λεγόμενά τους. Είναι η πρώτη φορά που μαθαίνω την ύπαρξη του κ. Χαραλαμπίδη και είμαι σίγουρος μετά από το βίντεο που είδα ότι φρόντισαν κάποιοι γι' αυτό. Αυτοί που φρόντισαν να μην ξέρω εγώ και η γενιά μου, να μην ξέρουμε τον κ. Χαραλαμπίδη, είναι οι ίδιοι που φρόντισαν να φτάσει η γενιά μου να μην έχει ελπίδα για το μέλλον και όρεξη για το παρόν».

Νομίζω ότι μετά από αυτή την παράγραφο ίσως δεν θα χρειαζόταν να πω απολύτως τίποτα, όμως φιλοξενώντας το Μιχάλη τον Χαραλαμπίδη οφείλω να πω πέρα από τη μεγάλη τιμή και τη μεγάλη χαρά που νοιώθω προσωπικά και για το Τεχνικό Επιμελητήριο το ΤΕΕ/ΤΑΚ που έχει ανοίξει κυριολεκτικά τις πόρτες, τη σκέψη του, τους ορίζοντές του και παλεύουμε να κάνουμε μία σχεδία λόγου, παλεύουμε να κάνουμε μία κιβωτό σκέψης, ένα χώρο όπου μπορούν να υπάρξουν όλες οι ιδέες και να εκφραστούν ελεύθερα.

Πέρα από τη μεγάλη χαρά και την τιμή να είναι σήμερα ο Μιχάλης ο Χαραλαμπίδης εδώ, ο οποίος αποδέχθηκε αμέσως με χαρά πριν από δύο μήνες την πρόταση να είναι ομιλητής και μάλιστα με δικιά του πρόταση και λέγοντάς μου, ότι έχει γράψει μάλιστα βιβλία συγκεκριμένα που ενδιαφέρει τον τεχνικό και επιστημονικό κόσμο της χώρας, όπως το «Πόλεων και τόπου παιδεία», όπως την «Αγροφιλία» και άρχισε να μου αναπτύσσει έτσι τη λογική ότι είναι το ίδιο νόμισμα με τις δύο όψεις, το πώς θα καταφέρουμε να κάνουμε πράξη, να κατακτήσουμε την ποιότητα στις πόλεις μας, μέσα από τη

συμφιλίωσή μας με την ύπαιθρο, μέσα από το αγκάλιασμα των παραδοσιακών, των τοπικών προϊόντων. Και ότι αυτή είναι η μια κεντρική ίσως συνιστώσα, της απάντησης στην κρίση η οποία διατρέχει και διαπερνά σήμερα την ελληνική κοινωνία και την ελληνική οικονομία. Και να μου πει ότι η επιστροφή μας Πέτρο στα προϊόντα της Κρήτης, στο λάδι της Βιάννου, στο τυρί του Μυλοπόταμου, είναι ένα από τα μεγάλα όπλα που δυστυχώς οι ηγεσίες μας ούτε κατάλαβαν, ούτε πίστεψαν, ούτε έδειξαν κάποιες προοπτικές για να τις ακολουθήσει ο κόσμος. Έτσι είναι μεγάλη μου η χαρά που τον έχουμε κοντά μας και θα μας μιλήσει νομίζω για πράγματα, για ζητήματα που έχουν απασχολήσει όλους μας και μας έχουν προβληματίσει.

Ο Μιχάλης λοιπόν Χαραλαμπίδης γεννήθηκε στην Αλεξανδρούπολη το 1951, σπούδασε Πολιτικές, Οικονομικές Επιστήμες και Κοινωνιολογία και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στο Πανεπιστήμιο της Ρώμης. Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας διωκόμενος διέφυγε παράνομα στην Ιταλία και συμμετείχε στην 7μελή ομάδα που συνέγραψε την ιδρυτική διακήρυξη του ΠΑΣΟΚ της 3^{ης} του Σεπτεμβρίου στο Μόναχο της Γερμανίας τον Αύγουστο του 1974. Ήταν μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ από το 1977, λόγω σοβαρών πολιτικών διαφωνιών αποχώρησε από το ΠΑΣΟΚ και ίδρυσε τη Δημοκρατική Περιφερειακή Ένωση. Είναι μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της Διεθνούς Ένωσης για τα δικαιώματα και την απελευθέρωση των λαών, διεθνούς μη κυβερνητικής οργάνωσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αναγνωρισμένης από τον ΟΗΕ. Το 1994 το ελληνικό Κοινοβούλιο υιοθέτησε την πρότασή του για την αναγνώριση της 19^{ης} Μαΐου ως ημέρα μνήμης της Ποντιακής γενοκτονίας. Έχει γράψει πολλά βιβλία καταθέτοντας την άποψή του γύρω από κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα, όπως επίσης γύρω από την ιστορία, τον πολιτισμό και τον ποντιακό ελληνισμό. Ανέδειξε μεγάλα διεθνή ζητήματα όπως το κουρδικό, την ποντιακή γενοκτονία, το ζήτημα της Κύπρου, εκφράζοντας με πολιτικό λόγο και συνέπεια και με δημιουργικότητα τις απόψεις σε διεθνείς οργανισμούς.

Πρέπει να πω όμως για όλους όσους δεν τον γνωρίζετε, ότι ο Μιχάλης ήταν ο εκφραστής κεντρικών απόψεων για μεγάλα αναπτυξιακά έργα και ήταν αυτός που έβαλε το ζήτημα ότι η Ελλάδα δεν περικλείεται στο στενό τρίγωνο του Κολωνακίου – Συντάγματος – Ομονοίας και ότι η ελληνική περιφέρεια έχει δικαίωμα σε μεγάλα αναπτυξιακά έργα και ήταν ο οραματιστής της Εγνατία Οδού. Όχι όμως μόνο του δικτύου, αλλά ενός αναπτυξιακού δρόμου που θα ήταν συνυφασμένο με την ανάπτυξη της περιοχής, την ανάπτυξη των τοπικών προϊόντων, ένα δρόμο που θα ένωνε τους λαούς των Βαλκανίων και της ευρύτερης περιοχής και θα έκανε πρωταγωνιστή στη γεωπολιτική την Ελλάδα.

Επίσης είναι ο άνθρωπος που μίλησε για την Ιωνία Οδό, ο άνθρωπος που μίλησε πρώτος για τη σύνδεση Ηγουμενίτσας – Βόλου και πολλά άλλα. Επίσης πρέπει να αναφέρω ότι ήταν δικιά του ιδέα και ψηφίστηκε από το σύνολο της Ελληνικής Βουλής, αλλά δυστυχώς δεν έγινε πράξη, η ίδρυση μίας νέας πόλης, πράγμα που οι περισσότεροι αγνοούμε με το όνομα Ρωμανία στη Θράκη, προκειμένου να εγκατασταθούν οι Πόντιοι που ήρθαν από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και όχι βέβαια μόνο αυτό. Οι συμβολισμοί νομίζω από τη δημιουργία αυτής της πόλης για τον ελληνισμό ολόκληρο, θα ήταν καταλυτικοί.

Είναι αυτός που σήμερα την εποχή της μικροπολιτικής και της τηλεοπτικής δικτατορίας οραματίζεται την περιφερειακή επαναθεμελίωση του κράτους, είναι από τους πρώτους που βάλανε την έννοια της πολυκεντρικής Ελλάδας, με ότι αυτό συνεπάγεται, την αγροτική ανάπτυξη και τη διατροφική επανάσταση, την αγροφιλία και τη τοποφιλία. Την εθνική στρατηγική στο νέο ανατολικό ζήτημα, ο Μιχάλης είναι ο άνθρωπος που μίλησε ότι δεν υπάρχει ούτε ζήτημα Κύπρου, ούτε ζητήματα στο Αιγαίο, υπάρχει ένα ζήτημα το τουρκικό, αλλά καμία εθνική ηγεσία μας ποτέ δεν βάζει τα ζητήματα με αυτό τον τρόπο.

Την αρχιτεκτονική τέλος και αισθητική αναγέννηση των πόλεων που σήμερα θα συζητήσουμε, έτσι περιγράφει και έτσι

τοποθετεί τα ζητήματα, λέγοντας ότι έχουμε μπροστά μας το νέο μεγάλο ραντεβού με την ιστορία. Όπως το είχε πει και το συνέδριο τότε στο '96 όταν μίλησε για τα χαμένα ραντεβού και αναφερότανε βέβαια στην πτώση της Σοβιετικής Ένωσης και τις δυνατότητες που παρουσιαζόταν για τον ελληνισμό, τα οποία επίσης δεν είδε και επίσης προσπεράσαμε.

Μέσα στα βιβλία του βρήκα ένα – δυο σημεία τα οποία νομίζω είναι καταλυτικά και επιτρέψτε μου να τα αναφέρω. Οι διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης λέει λοιπόν ο Μιχάλης ο Χαραλαμπίδης αναβαθμίζουν αντί να υποβαθμίζουν την τοπική διάσταση και τη διάσταση της πόλης. Η αισθητική ποιότητα καθορίζει πλέον την ίδια την ανάπτυξη, την ποιότητα της ανάπτυξης στους ανέμους της παγκοσμιοποίησης άγριους ή ευχάριστους, ανταγωνιστικούς ή αλληλέγγυους θα σταθούν αξιοπρεπώς μόνο οι έξυπνες αλλά και όμορφες πόλεις και περιφέρειες. Οι πόλεις και οι τόποι που θα ανθίσουν αισθητικά, ανακτώντας τη χαμένη ιστορική, πολιτισμική, αρχιτεκτονική κληρονομιά και ταυτότητά τους, την ψυχή, το πνεύμα τους. Ο επανασχεδιασμός του χώρου και του τόπου προκαλεί μεγάλες κοινωνικές αλλαγές, μετασχηματίζοντας το χώρο, το τοπίο, μετασχηματίζουμε τις κοινωνικές σχέσεις, τις ανθρώπινες σχέσεις.

Ο Μιχάλης ο Χαραλαμπίδης έχει πει πάρα πολλά, έχει γράψει κυρίως πάρα πολλά, ήτανε μέσα σε ένα κόμμα όπου δεν είχε μάθει να συνδιαλέγεται δημοκρατικά και όσοι ήμασταν και είμαστε το έχουμε βιώσει, το έχουμε νοιώσει καλά στο πετσί μας, αλλά ήτανε και είναι παρών και κατέθετε διαρκώς την άποψή του. συνήθως ήταν μόνος, συνήθως τον αφήναμε μόνο, όμως αυτός ήτανε και είναι και παρών και συνεχίζει να είναι παρών. Γι' αυτό λοιπόν τον ευχαριστώ που είναι και σήμερα στο Ηράκλειο στο Τεχνικό Επιμελητήριο, για να μας μιλήσει για τα οράματα και τις ιδέες που έχει παλέψει και έχει αγωνιστεί εδώ και δεκαετίες.

Σας ευχαριστώ πολύ.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Χαίρομαι που θα έχουμε σήμερα αυτή τη συνομιλία, θα ήθελα να είναι η αρχή ενός κύκλου επικοινωνίας και διαλόγου, νομίζω ένα χαρακτηριστικό του πολιτισμού μας, του ελληνικού πολιτισμού όλοι οι πνευματικοί άνθρωποι στον κόσμο, δεξιοί, αριστεροί, λένε ότι εξανθρώπισε τον κόσμο αυτός ο πολιτισμός. Ένα από τα χαρακτηριστικά του ή και από τα χαρακτηριστικά του Έλληνα ανθρώπου με την πολιτισμική έννοια είναι, ότι δεν μένει στις νοσταλγίες, τι κάναμε. Όπως οι συνταξιούχοι και οι κυνηγοί, που στο τέλος της ζωής τους διηγούνται διάφορες δράσεις τους. Νομίζω ότι χωρίς αυτού του τύπου τις νοσταλγίες ή καπηλείες αγώνων και καμιά φορά λέω ότι το ζήτημα δεν είναι να ήταν κανείς δημοκράτης το 1973 ή '74, ή αντιστασιακός το '73 ή το '74, το ζήτημα είναι να είναι κανείς πάντα δημοκράτης και πάντα αντιστασιακός με τη δημιουργική έννοια.

Γι' αυτό λοιπόν λέω αυτό που πρέπει να είναι και χαρακτηριστικό αυτής της δικής μας γενιάς αλλά και των νέων γενιών που έχουν μπροστά τους έναν ορίζοντα μέλλοντος, όχι νοσταλγίες, όλα από την αρχή. Η μεγάλη μας ικανότητα να οικοδομήσουμε κάτι καινούριο για είναι αν διαγράψουμε όλο αυτό που έγινε, που είχε πάρα πολλά αρνητικά και πούμε, όλα πλέον από την αρχή να οικοδομήσουμε κάτι διαφορετικό που θα είναι σε αρμονία εκτός των άλλων, όχι μόνο την ταυτότητά μας και τα πολλά άλλα, την ανθρωπολογία μας. Γιατί αυτό που απειλείται ειδικά παγκοσμίως, αλλά εδώ και στην Ελλάδα, είναι οι μηχανισμοί αναπαραγωγής και αναπαραγωγής της ανθρώπινης υπόστασης. Είναι θεωρητικό αυτό μια άλλη στιγμή μπορούμε να το κουβεντιάσουμε, αλλά τα πράγματα είναι λοιπόν, σας το λέω αυτό γιατί είναι πια πέρα από τον σοσιαλισμό και τον καπιταλισμό που είναι αγκυλωμένοι ειδικά η δική μας γενιά και ειδικά αυτή η χώρα. Η Ελλάδα είναι πολύ αγκυλωμένη στο παρελθόν, υπάρχει ένα είδος φονταμενταλισμού στη χώρα μας Δεξιάς και Αριστεράς, ενός ταλιμπανισμού θα έλεγα διανοητικού, που την καθηλώνει και δεν μπορεί να κάνει βήματα, άλματα, όταν μάλιστα θα μπορούσε να κάνει άλματα προς το μέλλον και να συμβάλει

πολύ δημιουργικά σε ένα παγκόσμιο γίνεσθαι που έχει ανάγκη αυτόν τον τόπο. Την ιστορία του, το πνεύμα του, την ταυτότητά του κ.λ.π.

Χαίρομαι Πέτρο Ινιωτάκη και γι' αυτά που είπες πριν, κράτησα πολύ, γιατί για μένα αυτό ηχεί σε ένα επίπεδο ηθικό και το εκτιμώ πάρα πολύ, αυτό που είπες τον αφήναμε μόνο. Είναι και μια αυτοκριτική θα έλεγα και όταν είναι δημόσια τη θεωρώ πολύ σπουδαία. Είναι πολύ πιο σπουδαίες οι δημόσιες στιγμές από τις ιδιωτικές στιγμές της εξομολόγησης. Ξέρεις η εξομολόγηση είναι πολύ απλό πράγμα, εκεί μπορεί να ξεφύγεις με πολλούς τρόπους, η δημόσια σφαίρα είναι αυτή που κρίνει τον άνθρωπο και αυτή είναι και ακριβώς η πολιτική, όμως έχω να πω ότι – γιατί είπες πολλά για μένα – τίποτα, απλά είμαι ένας πολύ – πολύ φυσιολογικός άνθρωπος που κάνει το καθήκον του απέναντι στον τόπο του που τον αγαπά πάρα πολύ, στην παγκόσμια οικουμένη σε όλους τους λαούς, μια και έχουμε κάνει εκεί πολλά και βέβαια πιο πολύ απέναντι στον εαυτό μου, στον αυτοσεβασμό μου.

Έπρεπε ίσως, γιατί διάβασες και αυτό το κομμάτι, αυτού του νέου ανθρώπου, εγώ δεν το ήξερα, δεν με ήξερε, εγώ είχα πλήρη συνείδηση σε όλες αυτές τις 10ετίες, ειδικά τις τελευταίες, ότι ο λόγος που έζησα και βίωσα και βιώνω αυτή την εξορία από την κομματοκρατία και την τηλεκρατία, αυτή την ένοχη σχέση, γιατί περί αυτού επρόκειτο. Είχα πλήρη συνείδηση ότι το κάνανε για να μην έχω μία δημιουργική επικοινωνία με τη νέα γενιά. Αυτό μας το πληρώσανε και το πληρώνω και το πληρώνει η χώρα, γιατί όταν αυτή η γενιά δεν έχει μία επικοινωνία διανοητική και εφόδια τέτοιου τύπου, αυτή η γενιά καίει και σπάει. Αυτό έγινε, αυτό ζήσαμε αυτά τα χρόνια με τα 2008 κ.λ.π.

Βέβαια πρέπει να σας το πω γιατί δεν αφορά εμένα, αφορά τη δημόσια σφαίρα στη χώρα και ειδικά ανθρώπους και γενιές που ταυτίστηκαν με τη δημοκρατία και πάλεψαν για τη δημοκρατία σε αυτό τον τόπο, έπρεπε από την αρχή να σας συστηθώ, να σας πω είμαι αυτός και αυτός, γιατί προέκυψε το εξής. Κοιτάξτε εγώ δυο φορές στη ζωή μου, η μία ήτανε πριν

από κάποια χρόνια – 20 – που δεν χρειάζεται τώρα μια άλλη στιγμή μπορώ να σας τα πω λόγω της δραστηριότητάς μου μόνος μου και εθελοντικά μόνος μου επαναλαμβάνω και εθελοντικά για τους λαούς σε όλο τον κόσμο, είχα προβλήματα με το ρατσιστικό καθεστώς της Τουρκίας, όπως είχανε προβλήματα άλλοι συνάδελφοί μου Ευρωπαίοι και μάλιστα πολλοί δολοφονήθηκαν από το ρατσιστικό καθεστώς της Νότιας Αφρικής. Εγώ είχα κάτι παρόμοιο, ίσως το είχατε ακούσει κιόλας τότε και κάποια στιγμή έπρεπε να προσέχω όταν ταξιδεύω στο εξωτερικό και άλλαξα το όνομά μου. Αλλά η πρώτη φορά που άλλαξα το όνομά μου ήτανε και μία ταυτότητα έτσι ιταλική όπως ακούσατε, ήτανε στη δικτατορία, όταν 22 ετών διέφυγα και είχα αυτό το όνομα, εδώ βλέπω και φίλους που ήτανε τότε στην Ιταλία και στην Φλωρεντία, Μπελίνο Ρικάρντο.

Τότε λοιπόν και μάλιστα έτσι επί πολλά χρόνια είχα αυτή την ταυτότητα, γιατί κινιόμουν σε όλη την Ευρώπη με αυτό, δεν είχα διαβατήριο. Πριν από 4-5 χρόνια όμως όταν έγινε μια απόπειρα επιβολής ανθρώπων και ενοίκων εκεί του Μαξίμου, δεν είναι η στιγμή γι' αυτή τη συζήτηση, νομίζω καταλαβαίνετε τι λέω, αυτή λοιπόν ο ένοικος τότε του Μαξίμου σε συνεργασία με το Μεγάλο Κανάλι και με ειδικά μια πρωινή εκπομπή του Χασαπόπουλου και ενός άλλου, παρουσίαζαν ένα Μιχάλη Χαραλαμπίδη από τη Δράμα συνονόματο μου, εγώ έχω ζήσει και λίγο στη Δράμα, σαν να είμαι εγώ. Και μετά αυτός κάποια στιγμή τους είπε ότι..., ο οποίος μετά από μία διαδρομή ΠΑΣΟΚ Σημίτη κ.λ.π. πέρασε στο ΛΑΟΣ και αυτός κάποια στιγμή τους είπε, μα εγώ δεν είμαι αυτός που υπονοείτε.

Θέλω να σας πω λοιπόν ότι εγώ 22 ετών και 23 και 24 γνώρισα τη δικτατορία των Συνταγματαρχών, αλλά μετά γνώρισα και αυτή την υπαρκτή δημοκρατία της μεταπολίτευσης που δεν είχε και δεν έχει σχέση με τη δημοκρατία, αυτή είναι η αλήθεια. Και εγώ ήμουν από αυτούς τους διαφωνούντες που πλήρωσε πολύ από όλους πολύ περισσότερο από όλους αυτή τη δημοκρατούρα, πώς να την πούμε, που δεν ήτανε δημοκρατία.

Τώρα για το θέμα μας, προχθές μιλώντας εδώ με ανθρώπους δικούς σας και με τον Πέτρο τον Ινιωτάκη, είπα δημιουργείστε καρνάγια σκέψης, επεξεργασιών και πρωτοβουλιών. Κάθε καινούρια αναγέννηση προϋποθέτει αυτές τις ομάδες, τους ομίλους, τα εργαστήρια κ.λ.π. Επειδή εμείς χάσαμε 40 χρόνια εμένα η γνώμη μου είναι τα χάσαμε, γιατί δεν υπήρχε λόγος στη χώρα αυτή και δεν υπήρχε ειδικά αυθεντικός λόγος. Είχαμε επαρχιώτες της Μόσχας, των Ηνωμένων Πολιτειών, μιας επαρχιώτικης εκδοχής του ευρωκομμουνισμού, αλλά δεν υπήρχε αυτόχθονη σκέψη, η οποία μάλιστα αυτόχθονη σκέψη να είναι και πλανητική σκέψη ή και ας το πούμε με ένα σύγχρονο όρο παγκόσμια σκέψη. Και αυτό είναι πολύ εύκολο κοιτάξτε για τους Έλληνες, γιατί εμείς παγκοσμιοποιήσαμε τον κόσμο, όχι με την MC DONALD'S και τα F 16, άλλο να τον παγκοσμιοποιήσεις με τον Αριστοτέλη και τον Πλάτωνα, είναι διαφορετικά πράγματα.

Λοιπόν, είμαστε σε μία τέτοια περίοδο ενός νέου ανθρωπισμού, ενός νέου πεφωτισμού ας το πούμε έτσι και αυτό συναντιέται πολύ, πάρα πολύ με την ιστορία σας εδώ στο Ηράκλειο, γιατί από εδώ από το Ηράκλειο, εδώ στο Ηράκλειο υπάρχουνε μία από τις στιγμές εκείνες της μεγάλης διαδρομής, που οδήγησε σε αυτό το μεγάλο πανανθρώπινο ευρωπαϊκό πρώτα οικοδόμημα που ήταν η αναγέννηση. Μάλιστα οι ευρωπαϊκές βιβλιοθήκες, γιατί τότε δεν υπήρχαν στην Ευρώπη βιβλιοθήκες, ίσως κάποιοι από εσάς να το γνωρίζουν, μπορεί να το γνωρίζετε και όλοι, ξεκίνησαν από εδώ. Εδώ υπήρχε μία πολύ καλή ομάδα η οποία σε συνεργασία με ένα πολύ μεγάλο πατριώτη μου, εγώ λέω ότι είναι ο πατέρας της Ευρώπης τον Βησσαρίωνα τον Τραπεζούντιο, διέσωσαν τα βιβλία που έκαιγε ο τουρκισμός. Ας προσθέσουμε και αυτό παρόλο που φεύγουμε λίγο από το χρόνο, κοιτάξτε άλλο Κόρδοβα και άλλο Κωνσταντινούπολη, όσον αφορά το Ισλάμ. Το Ισλάμ της Κωνσταντινούπολης έκαιγε, η Κόρδοβα δεν έκαιγε, γιατί υπάρχει σύγχυση στην Ελλάδα πολύ με αυτά τα ζητήματα, ειδικά από την Αριστερά

αλλά και από τη Δεξιά. Στην Ελλάδα δεν ξέρει η Δεξιά τι ποιεί η Αριστερά, αυτή είναι η γνώμη μου εδώ και πολλά χρόνια.

Από εδώ λοιπόν ξεκίνησαν όλες αυτές οι διαδικασίες των Ακαδημιών που οδήγησαν στην Ευρωπαϊκή Αναγέννηση, γι' αυτό θα καλούσα και είναι έτσι μία πρόσκληση γενεών, ιστορίας, μνήμεων αλλά και μνήμεων του μέλλοντος, με πρωτοβουλία πολλά από σας που σπουδάσατε στην Ιταλία, μια μέρα οργανώστε μία συζήτηση για ένα άλλο ταξίδι στην Ιταλία. Αυτό δεν θα αποκλείει και άλλους που δεν σπούδασαν εκεί, γιατί πραγματικά έχει πολύ ενδιαφέρον αυτό το ταξίδι όταν ειδικά επικεντρώνεται σε αυτόν τον πολύ – πολύ μεγάλο Ευρωπαίο τον Βησσαρίωνα τον Τραπεζούντιο και για να φύγετε ίσως από κάποια ερωτηματικά που να λένε μα τι μας λέει τώρα ο Μιχάλης, ίσως είναι και Πόντιος και μας τα λέει. Συνήθως αντιμετώπισα εγώ κάποια τέτοια προβλήματα πολλά εδώ σε αυτή τη χώρα.

Κοιτάξτε, είναι πάρα πολύ απλό στην Ευρώπη άμα είχαμε Υπουργούς Πολιτισμού και ελληνική διοίκηση και όλα, όλα αυτά, θα είχαμε ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα σπουδών «Βησσαρίων», γιατί δεν μπορούμε να έχουμε ευρωπαϊκό πρόγραμμα σπουδών για τον μαθητή και να μην έχουμε ευρωπαϊκό πρόγραμμα σπουδών για το δάσκαλο, γιατί περί αυτού επρόκειτο. Ο Βησσαρίων είναι ο δάσκαλος του Εράσμου και αυτός συνδέεται πολύ – πολύ εκεί με τη Βενετία. Η Κρήτη έχει πάρα πολλές σπουδές, ίσως πρότεινα εδώ στον πατριώτη σας να κάνει μία ταινία, του λέω, κάνε μία ταινία για τον Βησσαρίωνα.

Πήγαμε όμως έτσι, φύγαμε τώρα, έτσι το πρώτο είναι να γίνει, να κάνετε, να ανοίξετε αυτή τη συζήτηση, γιατί αυτές οι αποτυχημένες γραφειοκρατίες της Αθήνας, δεν υπάρχουν κόμματα. Είναι κάποιες αποτυχημένες γραφειοκρατίες οι οποίες κιάλας καταναλώνουνε και ένα μεγάλο μέρος του δημόσιου προϋπολογισμού χωρίς να παράγουν. Σωθήκανε γιατί τους χρηματοδοτούσε και η SIEMENS βέβαια αλλά τους χρηματοδοτούσε και ο δημόσιος προϋπολογισμός. Δεν θα υπήρχαν, θα υπήρχε άλλο πολιτικό τοπίο στη χώρα άμα δεν

τους χρηματοδοτούσαν ή να σας προκαλέσω λίγο, εγώ δεν είχα αντίπαλους αυτούς, αντίπαλοι ήτανε τα χρήματα που παίρνανε από εδώ και από εκεί. Όμως αυτά είναι και άλλων στιγμών, είναι όμως και της σημερινής, γιατί έτσι καθορίστηκε όλη αυτή η εξέλιξη.

Πάντως όλη αυτή την περίοδο σε σχέση με αυτό το μεγάλο ζήτημα των πόλεων και της υπαίθρου, φτάσαμε κοντά σε μία πολύ μεγάλη επιτυχία. Κοιτάξτε δεν ήτανε μία ουτοπία, η δημιουργία δηλαδή νέων πόλεων όπως θα σας πω σήμερα, αλλά ειδικά και η δημιουργία μίας πόλης αυτό που ακούσατε για τη Ρωμανία. Ευρωπαϊκή ιδέα της Ρωμανίας, μόνο κάποιος ληφτός κούνδουρος που λέτε στα κρητικά, το λέμε και εμείς θα σας πει η Ρωμανία αφορά τους Ποντίου. Η Ρωμανία είναι μία ευρωπαϊκή ιδέα, όχι μόνο αρχιτεκτονική, μια πολιτισμική καταρχήν ιδέα. Πρέπει να το πούνε και στη Μέρκελ για να το καταλάβει ή και σε όλους αυτούς.

Αυτό όλο το σχέδιο που πολύ καλά το ανέδειξα και το χειρίστηκα, πήγε να γίνει πραγματικότητα, δηλαδή ποτέ η Ελληνική Βουλή δεν συγκέντρωσε μια τέτοια πλειοψηφία όσον αυτό το νομοσχέδιο. Στεναχωρήθηκα που το ψήφισαν όλοι εκτός από την Αριστερά. Μου είχε μηνύσει ο Κωνσταντόπουλος ότι θα το ψηφίσει, μετά τον είδα δεν το ψήφισε. Είχανε εκεί στη Θράκη κάποιους υπολογισμούς με τη μειονότητα και μάλλον γι' αυτό.

Όμως ας σας διαβάσω για να δείτε εκείνη τη στιγμή, μεγάλη στιγμή του Κοινοβουλίου. Ο Κακλαμάνης λέει, είναι πολλά, Πρόεδρος τότε της Βουλής, «Πρώτη φορά στην ιστορία υπάρχει μία τέτοια πλειοψηφία του Κοινοβουλίου γιατί κατατέθηκε το νομοσχέδιο για την πόλη αυτή, τη νέα πόλη». Ο Σιούφας λέει, «Να την κάνουμε αποδεκτή χωρίς συζήτηση κ. Πρόεδρε για να πρωτοτυπήσουμε», λέει ο Κακλαμάνης «Υποθέτω ότι δεν θα είχε αντίρρηση κανείς». Ο Νίκος Σηφουνάκης που τον ξέρετε, καλός είναι οι παρέες του δεν είναι καλές, «Ξέρουμε ότι είναι πρωτοβουλίες ενός κ. Πρόεδρε» το λέει ο Σηφουνάκης και ο Παναγιώτης ο Κρητικός

λέει «Ουσιαστικά η πρόταση έχει ψηφιστεί, απομένει η τυπική της επικύρωση».

Αυτό λοιπόν πήγε να γίνει όλο πράξη, το ψήφισε το Κοινοβούλιο, το σταμάτησε ένας μικρός άνθρωπος, ο Σημίτης ήτανε ένας μικρός άνθρωπος, αυτή είναι η γνώμη μου, αυτό μου είπε και ένας πολύ καλός Ευρωπαίος διανοούμενος στη Νιου Λουβέν. Η Νιου Λουβέν είναι μία νέα πόλη έξω από την παλιά Λουβέν και ήξερε τον αγώνα μου. Μεγάλη προσωπικότητα, ειδικά όσοι είστε στα κινήματα για μια άλλη παγκοσμιοποίηση είναι από αυτές τις μεγάλες προσωπικότητες αυτός. Αυτός με βοήθησε και πολύ στον ΟΗΕ για τους Ποντίους, εδώ άμα πεις σε κανένα για τους Ποντίους λένε εθνικιστής είναι αυτός, τόσο του κόβει το μυαλό, τόσο τους κόβει. Αυτό μου είπε κιόλας, γιατί εκεί στην Νιου Λουβέν είναι μία νέα πόλη, κάνανε μία νέα πόλη.

Αν εμείς το προχωρούσαμε αυτό στους Ολυμπιακούς του 2004 θα μπορούσαμε να δείχναμε μια και τους θέλανε να τους κάνουν, εγώ ήμουνά πολύ ενάντια να γίνουν, θα δείχναμε και μία νέα πόλη μάλιστα με αυτούς τους συμβολισμούς. Όπως το κάνανε οι Κινέζοι, αυτό εσείς δεν το πληροφορηθήκατε γιατί στην Ελλάδα είχε απαγορευτεί η συζήτηση για τις πόλεις, γιατί παραπέμπει σε αυτό το εγχείρημα που σταμάτησε βίαια και με αντιδημοκρατικό τρόπο. Γιατί όταν το Κοινοβούλιο ψηφίζει να φτιάξεις, γιατί έπρεπε όπως θα δείτε σε αυτό το βιβλίο, προβλέπονταν η δημιουργία του οργανισμού για την οικοδόμηση αυτής της πόλης. Όπως είχε γίνει ο οργανισμός του 2004 το οποίο χειρίστηκε μία πατριώτισσά σας όπως γνωρίζετε.

Αυτή ήτανε μία υπόθεση της πόλης, ήτανε μία από τις στιγμές της δικής μου σχέσης με αυτό το ζήτημα των πόλεων και της υπαίθρου. Είναι και άλλες στιγμές σπουδών όπως και όλα αυτά όπως γνωρίζετε και εγώ σήμερα λοιπόν θα σας μιλήσω για τη μια πλευρά αυτού του οικοδομήματος που φρόντισα να δημιουργήσω το βιβλίο το θεωρητικό, αλλά και το πρακτικό, όσον αφορά τις σχέσεις υπαίθρος και πόλεις. Το ένα περιέχεται σε αυτό το βιβλίο «Πόλεων και τόπου παιδεία»

και το άλλο περιέχεται στο βιβλίο «Αγροφιλία». Και ουσιαστικά είναι μία συζήτηση αυτή, είναι η συζήτηση η ουσιαστική που έπρεπε να γίνει για τον εκσυγχρονισμό της χώρας.

Αν λοιπόν μπορούμε σε μία συνομιλία εδώ χρόνων, μπορείτε ίσως εδώ εσείς όταν πλέον σαν Επιμελητήριο ακολουθήσετε ή συμβάλετε στην οικοδόμηση στη χώρα ενός νέου αρχιτεκτονικού πολεοδομικού και χωροταξικού παραδείγματος, γιατί αυτό έχει ανάγκη η χώρα, τότε μπορείτε έτσι να μπειτε, μάλλον να συγχρονιστείτε και επανασυνδεθείτε με μια πολύ μεγάλη ομάδα. Εγώ ορισμένους τους γνώρισα από αυτούς, Ελλήνων πολεοδόμων και αρχιτεκτόνων, ο ένας ήτανε ο Αριστομένης Προβελέγκιος, του Προβελέγκιου αυτής της γνωστής οικογένειας, που μαζί με τον Πικιώνη είχαν δημιουργήσει αρχές της 10ετίας του '60 αυτή την κοσμητεία πόλεων και τοπίου. Νομίζω ότι αυτό πρέπει να κάνει ο τεχνικός κόσμος για να φύγει και από τις αμαρτίες του που έχει σαφώς έχει αμαρτίες και να μπει σε μία άλλη τέτοια τροχιά φιλοκαλίας. Γιατί η φιλοκαλία είναι προϋπόθεση για την ανάπτυξη μιας χώρας και για την ευημερία της και όλα αυτά.

Χάρηκα πάρα πολύ που προχθές μιλώντας στην Αθήνα, ήτανε εκεί παρούσα η κόρη του Πικιώνη, πρέπει να σας πω ότι συγκινήθηκα πάρα πολύ, γιατί σε όλη αυτή τη διαδρομή μου όπου πήγαινα στο εξωτερικό για να μιλήσω για τη νέα αυτή πόλη και στο Μιλάνο και στη Γερμανία, όλοι μου αναφέρονε τον Πικιώνη. Ο Πικιώνης βέβαια εδώ δεν είναι πρότυπο, δεν ήτανε πρότυπο σε αυτούς που έφτιαξαν το δρόμο εκεί τη Διονύσου που Αρεοπαγίτου. Ο Πικιώνης έφτιαξε ένα πρότυπο που είναι εκεί τα μονοπάτια, αυτοί οι άθλιοι άνθρωποι έπρεπε να τους πάρουν το δίπλωμα κατά τη γνώμη μου. Έφτιαξαν αυτό το καλντερίμι κάτω από τη νεοκλασική στη Διονυσίου του Αρεοπαγίτου.

Βέβαια ποιος ασχολείται με τον Πικιώνη, η πρώτη που ασχολείται είναι η BENETTON μία μεγάλη εκστρατεία ολόκληρη και μάλιστα παρατηρώ τελευταία, δεν ξέρω κάποιοι εδώ αν είστε στο πανεπιστήμιο, ότι όλα αυτά που εκφράζω εδώ και πάρα πολλά χρόνια, αυτά ήταν ΠΑΣΟΚ, τα άλλα ήταν

σκουπίδια. Λίγοι βέβαια κατάλαβαν τι είναι ΠΑΣΟΚ και δεν ήτανε ο στόχος μας να φτιάξουμε την Ελλάδα κέντρο πολιτικό, ο στόχος μας ήτανε να φτιάξουμε την Ελλάδα κέντρο μορφωτικό και μπορούσαμε να το κάνουμε και η ιστορία έδειξε ότι μπορούσαμε να το κάνουμε ακόμα και όλες αυτές οι εμπειρίες με την πόλη.

Αυτές όλες οι προβληματικές που είναι μια άλλη αντίληψη για την ανάπτυξη και όλα αυτά που έρχονται και από τη Νότια Αμερική, τη θεωρία της εξάρτησης και πολλά – πολλά άλλα. Θα μπορούσανε..., ναι τώρα φύγαμε από αυτό, θα μπορούσε λοιπόν η χώρα να είναι ένα τέτοιο κέντρο, όμως ας μπούμε τώρα πιο πρακτικά στο..., α, συγγνώμη, συγγνώμη. Αυτές λοιπόν οι θεωρίες που έτσι προσπάθησα αυτά τα χρόνια να αναδείξω, που μελετούνται σήμερα; Και αυτό έχει σχέση με το Πανεπιστήμιο το ελληνικό, αυτό ήθελα να σας πω αλλά μου έφυγε λίγο.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, στις Ηνωμένες Πολιτείες δημιουργούνται πολλά νέα τμήματα σπουδών, μπορώ μια μέρα να σας πω και τα Πανεπιστήμια, που μελετούν ειδικά αυτό το φαινόμενο των παραδοσιακών οικονομικών συστημάτων και βέβαια θα σας το εκφράσω με αυτόν τον τρόπο που μου είναι πολύ αρεστός, είναι η παράδοση ως σύγχρονο. Δηλαδή σε λίγα χρόνια θα βλέπετε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Συγγνώμη Μιχάλη.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Θα σας παρακαλέσω...

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Τα κινητά, ναι τα κινητά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Συνάδελφοι κάνουμε ένα λεπτό, κλείστε ή χαμηλώστε όλοι τα κινητά σας, ένα λεπτό να διακόψουμε γιατί είναι νομίζω έτσι τουλάχιστον αγένεια.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Έτσι σε λίγο καιρό θα βλέπουμε να μας έρχονται αυτές οι θεωρίες που εμείς έπρεπε να πρωτοστατούμε εδώ στην παραδοσιακότητα, την ταυτότητα και όλα αυτά και να μας έρχονται οι θεωρίες αυτές από αμερικάνικα πανεπιστήμια, όταν εμείς εδώ αυτά ήταν ο φυσικός τόπος να τα αναδείξουμε ή να στέλνουμε τα παιδιά μας για να σπουδάσουν ας πούμε απ' ότι ακούω στην Καρολάινα ή στο Σικάγο ή εδώ και εκεί.

Το θέμα μου λοιπόν αλλά όλη έτσι όλη αυτή η διαδρομή τι ήθελε να κάνει; Ήθελε να μας βγάλει από την ιδεολογία της ασχήμιας, γιατί αυτό που κυριάρχησε στη χώρα ήτανε Δεξιά και Αριστερά ήταν η ιδεολογία της ασχήμιας. Επειδή ειδικά τα αρχιτεκτονικά οικοδομήματα και τα πολεοδομικά, όχι όμως μόνο αυτά, είναι πνευματικά οικοδομήματα. Η πραγματικότητα η κοινωνική ή ακόμη η πραγματικότητα η αρχιτεκτονική, εκφράζει μία πνευματικότητα ή μια αντιπνευματικότητα, μια ομορφιά ή μια ασχήμια ή εκφράζει τη φαντασίωση σου ή κινείσαι σε μία σφαίρα φιλοκαλίας, αρμονίας και όλα αυτά σχέσεων ή είναι στη σφαίρα ακριβώς της αφιλοκαλίας και της ασχήμιας. Αυτό το φαντασιακό το έχει βάλει πολύ καλά ένας μεγάλος παγκόσμιος διανοούμενος ο Κορνήλιος Καστοριάδης. Έπρεπε να έχουμε ένα Πανεπιστήμιο αφιερωμένο στο όνομά του.

Εμένα η προσπάθεια η δική μου ήτανε και με όλα αυτά την πόλη και όλα, όλα αυτά, ήτανε να φύγουμε από την αφιλοκαλία, την ασχήμια και να περάσουμε στην ιδεολογία της ομορφιάς. Έχει πολύ ενδιαφέρον αυτό, μια άλλη στιγμή μπορούμε να το εμβραθύνουμε και σε σχέση με το τι σημαίνει ελληνικός πολιτισμός. Και σήμερα θα σας αναφέρω στην αρχή ορισμένες βασικές φονταμενταλιστικές αντιλήψεις που κυριάρχησαν και φτιάξαμε, είχαμε αυτό το μοντέλο της ασχήμιας ή όπως το ονομάζω της τοποφαγίας. Και μετά στο τέλος θα σας προτείνω δύο – τρία πράγματα, σήμερα δεν θα τα λύσουμε όλα, μετά να γίνει μία συζήτηση, για το πώς μπορούμε να περάσουμε σε ένα πρότυπο τοποφιλίας.

Σκόπιμα χρησιμοποιώ όπως καταλαβαίνετε αυτές τις λέξεις, νομίζω ο νέος πολιτικός και ιστορικός κύκλος απαιτεί νέες λέξεις, γιατί παρατηρώ αυτούς που είναι όλοι στη Βουλή αρχηγοί λέει κομμάτων, σπούδασαν στο Χάρβαρντ, εγώ άμα είχα παιδιά δεν θα τα έστελνα το Χάρβαρντ άμα το Χάρβαρντ είναι έτσι. Ναι όλο και όλο είναι 200 λέξεις που τις διαβάζουν και τις συλλαβίζουν, ούτε καν να τις διαβάσουν. Λοιπόν θέλουμε νέες λέξεις γι' αυτό όπως καταλαβαίνετε επειδή εγώ είμαι και ζώο πολιτικό, δεν είναι μόνο το πανεπιστημιακό, παίζω λίγο, μιλώ και με τις λέξεις, δηλαδή τοποφιλία ή τοποφαγία.

Όμως για να κλείνουμε λίγο τους χρόνους, ποια ήτανε κατά τη γνώμη μου μια πολύ βασική φονταμενταλιστική αντίληψη η οποία οδήγησε σε αυτή την μεγάλη σφαγή του τοπίου στην Ελλάδα; Μεγάλη σφαγή, ιστορικού τύπου σφαγή. Όχι μόνο του φυσικού τοπίου όλου του τοπίου, εσείς ξέρετε από αυτά τα πράγματα έτσι; Και του αρχιτεκτονικού και όλα αυτά, εκεί τα μπερδεύουνε οι οικολόγοι που μένουνε μόνο στο φυσικό τοπίο έτσι;

Η πιο βασική έτσι πολύ φονταμενταλιστική ταλιμπανικού τύπου προσέγγιση ήτανε, ότι ανάπτυξη σημαίνει κατανάλωση του εδάφους, δηλαδή αναπτύσσομαι σημαίνει καταναλώνω έδαφος και το έδαφος και ο τόπος είναι χώρος υποδοχής πολλών δραστηριοτήτων, βιομηχανικών, οικιστικών, τσιμέντου, σιδήρου και όλα αυτά. Σαν να είναι ο τόπος και το έδαφος ένας γαίδαρος τον οποίο τον φορτώνουμε αλλά όπως το καημένο και αυτό το ζωντανό που λέτε κιόλας εδώ στην Κρήτη, άμα το φορτώσεις πάρα πολύ δεν το αντέχει. Έτσι λοιπόν στις πολιτικές αυτές που γίνανε δεν υπήρξε αυτή η προσέγγιση της φέρουσας δυνατότητας ενός τόπου, τι μπορεί να σηκώσει δηλαδή από τσιμέντο και σίδηρο και ανθρώπους ένας τόπος.

Παραδείγματα είναι πολλά, το πρώτο παγκόσμιο είναι αυτό του αττικού τοπίου, μαζί με την πόλη τη Μεξικού. Στο Μιλάνο όταν συζητήσαμε και μάλιστα εκεί ήτανε ένας πολύ γνωστός σε εσάς Πρύτανης από τα ονόματα τα καλά της

Αρχιτεκτονικής της Ευρωπαϊκής ο Κανέλα, υπάρχει σε αυτό το βιβλίο μου που το έχει το Επιμελητήριο, ήταν και Μεξικανοί, οι οποίοι περιγράφανε την πόλη τη Μεξικού που εκεί μαζέψανε ξέρετε το μοντέλο αυτό εκεί.

Έτσι λοιπόν αυτό το πρότυπο ακολουθήθηκε εδώ και επί 10ετίες κυριάρχησε η βιομηχανική και οικονομική λογική επί της ιστορικής της αρχιτεκτονικής, της φυσικής και για να το συντομεύουμε κυριάρχησε αυτή τη λογική επί του ελαιώνα. Του ελαιώνα στην Αθήνα, εύχομαι να μην κυριαρχήσει και επί των ελαιώνων. Θέλουν τα Επιμελητήρια και οποιαδήποτε περιφερειακή Κυβέρνηση σοβαρή και κεντρική ένα ειδικό νομοσχέδιο για την προστασία των ελληνικών ελαιώνων. Θα μπορούσε να γίνουμε, να θεωρηθούμε και μέρος της παγκόσμιας κληρονομιάς, αυτή είναι η γνώμη μου και είναι μία επένδυση αυτή όπως θα δούμε μετά.

Επικράτησε αυτή η λογική, ας πούμε μερικά παραδείγματα επί της Ιεράς Οδού, την ξέρετε, επί της Ακαδημίας του Πλάτωνος, τώρα άμα 'ρθουν μερικές τηλεοράσεις ευρωπαϊκές ή αμερικάνικες και γελοιοποιούνε όλοι τη δημόσια σφαίρα στην Ελλάδα, δεν θα φταίνε αυτοί έτσι δεν είναι; Αν πάνε στην Ακαδημία του Πλάτωνος, καταλαβαίνετε τι σημαίνει στο παγκόσμιο συμβολικό Ακαδημία του Πλάτωνος. Ναι εγώ λέω κινδυνεύει, εγώ μάλιστα να σας το εξομολογηθώ προσπάθησα κάποια στιγμή σε αυτή τη Διεθνή Ένωση που ήμουνα να μπω σε μία συζήτηση να γίνει ένα δικαστήριο γνώμης που θα καταδικάσει τις δυνάμεις που δολοφόνησαν το ιερό αττικό τοπίο. Το οποίο δεν ανήκει μόνο στους Έλληνες, ανήκει στην παγκόσμια κοινότητα.

Ας προχωρήσουμε όμως, επικράτησε αυτή η λογική επί των αγιασμάτων του Ιλισού και του Κηφισού, αγιάσματα δεν τα λέγανε μετά οι ορθόδοξοι κληρικοί, αυτή η λέξη αγιάσματα τα ονόμαζαν έτσι στην αρχαιότητα, ο Ευριπίδης όταν μιλά γι' αυτά. Επικράτησε λοιπόν αυτή..., επικράτησε η ΤΙΤΑΝ επί της Ελευσίνας, έχετε πάει στην Ελευσίνα; Ε, νομίζω θα ντραπήκατε πολύ, εκεί είναι αυτό του Σεφέρη, «Όπου και να πας η Ελλάδα σε πληγώνει». Εγώ βέβαια έκανα δυο – τρία

ταξίδια τώρα αυτές τις μέρες στην Κρήτη και πληγώθηκα πάρα πολύ, πολύ πληγώθηκα και όπου και να πας συμβαίνει αυτό. Και βέβαια επικράτησε η ΕΥΔΑΠ ως το πούμε με αυτό τον τρόπο, είναι μπουνιά σαφώς, αλλά είναι απελευθερωτική επί της Ψυτάλλειας, εκεί που κρίθηκε ο σύγχρονος άνθρωπος. Εκεί κρίθηκε ο πολίτης με τον υπήκοο, ξέρετε τι είναι η Ψυτάλλεια. Αυτή ήτανε η πρώτη φονταμενταλιστική προσέγγιση, αυτό εσείς θα το ζήσατε εκεί στα σχολεία σας και αυτά, ήτανε αυτή. Λίγοι αντιστάθηκαν, μίλησα πριν για τον Πικιώνη.

Η δεύτερη προσέγγιση πάρα πολύ φανατική είναι αυτή που είναι σε όλα τα εγχειρίδια, που σας αφορούν κιόλας πάρα – πάρα πολύ και εκφράζεται με τον όρο επέκταση της πόλης. Επέκταση του σχεδίου πόλης. Μάλιστα επέκταση όταν ήδη είχε γίνει η ζημιά έτσι; Αυτή ήτανε μία αντίληψη η οποία δεν είχε να κάνει και η σχέση με τον πολιτισμό μας, γιατί αυτή που από πολύ παλιά... (αλλαγή κασέτας)

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: ...γιατί και αυτό είναι ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της Ελλάδας, δηλαδή οι αναπτυξιολόγοι, οι κοινωνιολόγοι. Στην Ελλάδα δεν έχουμε όμως κοινωνιολόγους, αυτές οι επιστήμες στην Ελλάδα είναι πολύ πίσω, δεν υπάρχουν καν. Εγώ ήμουν προχθές στο Ρέθυμνο και το είδα μιλώντας εκεί με τα παιδιά, δεν κατάλαβα τι τα διδάσκουν, κρίμα. Όταν μάλιστα και η Αρχιτεκτονική πια είναι κοινωνική επιστήμη, το λέει ο Κανέλα στο βιβλίο αυτό που συζητάμε εκεί κάποιοι άνθρωποι.

Υπάρχει η εξής ιδιαιτερότητα στην Ελλάδα, εμείς καταστρέψαμε, εδώ καταστράφηκαν τα κέντρα των πόλεων και γι' αυτό τα κέντρα δεν έχουνε σαλόνι. Μου είπανε εδώ χθες το πρωί να πάμε να πιούμε ένα καφέ και έλεγα θα πάμε στο σαλόνι του Ηρακλείου και στεναχωρήθηκα πολύ. Πήγαμε εκεί στα Λιοντάρια, εκεί απέναντι έλεγε MOROSINI TRANEL κ.λ.π., όλο αυτό. Δεν υπάρχει πρόοδος, δεν υπάρχει αυτοσεβασμός στο Ηράκλειο με αυτή την εικόνα, πόσο μάλλον ποιος τουρισμός που είναι άλλο κεφάλαιο αυτό. Εγώ θέλω, το είπα

του Πέτρου του Ινιωτάκη, μια μέρα θέλω να ανοίξω μαζί σας μια συζήτηση και βέβαια με τους αρμόδιους φορείς για τον τουρισμό. Και στον τουρισμό υπάρχει αναλφαβητισμός μεγάλος, μεγάλος και τέλειωσε η περίοδος που κάνανε λεφτά εύκολα. Δηλαδή η τοποφαγία, η ελλαδοφαγία άμα είσαι Έλληνας και είσαι μάλιστα σε αυτό τον τόπο εύκολα βγάζεις λεφτά, όταν όμως..., καταλαβαίνετε τι εννοώ.

Λοιπόν, όμως αυτή η επέκταση, πριν την επέκταση κατέστρεψε πρώτα το κέντρο και αυτό είναι χαρακτηριστικό των περιφερειακών κοινωνιών και ειδικά της Ελλάδας. Δεν έγινε αυτό στην Αργεντινή, το Μπουένος Άιρες έχει κρατήσει, η Κούβα, εδώ έχουμε μία συζήτηση, ένας Κουβανός που μιλάει, ένας πολεοδόμος. Εδώ είναι ιδιαίτερο φαινόμενο που καταστράφηκαν σφάχτηκαν τα κέντρα όπως εδώ και στην Αθήνα, μεγάλο έγκλημα αυτό. Και μετά ξεκινώντας από αυτό το έγκλημα προχώρησαν στην περιαστική περιοχή. Στην Αθήνα έφτασαν περίπου στον Υμηττό, εδώ άμα συνεχίσετε πού θα φτάσετε; Εκεί έφτασαν στον Υμηττό, στην Πεντέλη, μνημείο ντροπής είναι η Πεντέλη, γι' αυτούς που κυβερνάν την χώρα εδώ και 40 χρόνια. Εύκολα οι σοσιαλιστές, πώς τους λένε, κομμουνιστές λένε ο Καραμανλής. Εγώ λέω στο ζήτημα αυτό των πόλεων και της πολεοδομίας όλοι ήταν Καραμανλικοί. Όλοι ήταν μάλλον ας το πούμε πιο σκληρά Παπαδοπουλικοί.

Εκεί είναι και η διαφορά της δικτατορίας μας, η δικτατορία μας δεν έφτιαξε, άλλοι φτιάξανε ένα άλλο πρότυπο αρχιτεκτονικό και αυτά. Αυτή όμως η αντίληψη της πόλης χωρίς όρια τώρα ειδικά εκεί που είναι η καρδιά του εγκλήματος από την Αθήνα θα φτάσει στην Πάτρα, ήδη έχει φτάσει στην Εύβοια ας μην όμως επεκταθούμε. Εδώ στην Κρήτη όλο αυτό μπορεί μια μέρα να κάνει αυτή τη γραμμική αντιανάπτυξη ο βορράς ή θα γυρίσει η Κρήτη σε λίγο θα γυρίσει απ' αυτή την πλευρά τη βόρεια.

Αυτή λοιπόν η προσέγγιση, αυτή η έννοια επέκταση του σχεδίου πόλης, η γνώμη μου είναι ότι πρέπει να καταργηθεί αυτή η λέξη από το πολεοδομικό και αρχιτεκτονικό λεξιλόγιο.

Δικαιολογούνταν, μάλιστα έλεγαν σαν επέκταση της πόλης, είναι όμως πόλη αυτή, αυτό που το βλέπετε και στο Ηράκλειο, η άθροιση πολυκατοικιών σκουπιδιών; Γιατί περί αυτού πρόκειται. Αυτό δεν είναι πόλις είναι αντίπολις, είναι μη πόλις, γιατί τι σημαίνει πόλις σύμφωνα με μία μεγάλη παράδοση την οποία την πήρε μετά όλη η Ευρώπη και όλος ο κόσμος. Είναι ο αγώνας του δήμου των πολιτών, για τη δημιουργία χώρου πυκνού σε νοήματα και συμβολισμούς. Έτσι ας πούμε στο Ηράκλειο τώρα θα τα δούμε και μετά, αλλά θέλει παρέμβαση και στο κέντρο αλλά και η γνώμη μου είναι ότι θέλει μία παρέμβαση στην περιφέρεια όπως και στην Αθήνα. Δηλαδή οι νέες πολιτικές πρέπει να στοχεύουν στη δημιουργία κέντρων υψηλής αρχιτεκτονικής ποιότητας στην περιφέρεια των πόλεων εκτός των άλλων, ας πούμε στο Περιστερί. Με συμβολισμούς γιατί αυτό εκεί που καταργήθηκε η μνήμη του τόπου, αυτά είναι ειδικά στις πόλεις. Παράδειγμα είναι η Αθήνα.

Ας προχωρήσουμε όμως σε μία μετά από αυτήν την δεύτερη, την τρίτη αντίληψη, η οποία όλο αυτό το επέκταση των πόλεων το έκανε στο όνομα της αύξησης των αξιών. Το έχετε ζήσει αυτό είναι πολύ οικεία για σας, λέγανε έτσι επεκτείνετε η πόλη και αυξάνονται οι αξίες, ειδικά εκεί στα Μεσόγεια στην Αττική με όλη αυτή τη λαίλαπα του τσιμέντου που επεκτείνονταν και κατέστρεφε τη φύση και παραδοσιακούς οικισμούς και πολλά αυτά, πήρανε DATSUN, πήρανε χρήματα για την προίκα της..., τώρα δεν παίρνουνε DATSUN, μετά παίρνανε και BMW και όλα αυτά και λύνανε και το πρόβλημα της προίκας. Όλο αυτό έγινε στο όνομα της αύξησης των αξιών.

Τι όμως έχει δείξει η εμπειρία; Ότι αυτός ο κύκλος της αύξησης των αξιών διαρκεί 15-20 χρόνια. Μετά από το τέλος αυτού του κύκλου αρχίζει η πτώση των αξιών για να σας πω δυο παραδείγματα, για να μην μένουμε έτσι πολύ, το ένα είναι το Λουτράκι. Το Λουτράκι κατέστρεψε αυτή την ταυτότητα στα πλαίσια αυτής της λογικής και πλέον τι έλκει πλέον το Λουτράκι; Καζίνο, οπότε συνεννοηθήκαμε. Μετά αυτό έχει και

άλλη πλευρά που είναι πολύ πιο επίκαιρη βέβαια, όλη αυτή η αντίληψη ενώθηκε και με την οικονομία Καζίνο και όλο αυτό που υπήρξε ως πούμε ή την αύξηση της κατανάλωσης ή ακόμη και της κατοικίας δια μέσου του δανεισμού αυτής της φούσκας. Γιατί τώρα αυτό που ζει η χώρα είναι έσκασαν οι φούσκες, η μία ήταν η φούσκα η πολιτική Σημίτης ισχυρός, πολλά ε; Φτιάχνανε μία φούσκα και σας την περνούσανε, αυτή η φούσκα δεν πέρασε στο γίνεσθαι ενός χώρου πολιτικού, αλλά αυτό αφορά όλους. Φτιάξανε, τώρα ετοιμάζουνε άλλες φούσκες ή μετά βάλανε τον υιό, γιος ως πούμε ήταν μια πολιτική φούσκα. Εσείς δεν το συνειδητοποιούσατε γιατί ήτανε έτσι μηχανισμοί της χειραγώγησης και μετά σκάει η φούσκα και μετά εσείς λέτε α, αυτός εγώ είμαι και ευγενής να μην πω πράγματα ως πούμε.

Έτσι η μια ήτανε η πολιτική φούσκα η άλλη ήτανε αυτή η οικονομική φούσκα της ισχυρής Ελλάδας και όλα αυτά ήτανε μαζί. Έχει λοιπόν αποδειχθεί ότι από κάποια στιγμή και μετά πέφτουν οι αξίες. Ήμουνα στην Κάρπαθο και τους μιλούσα γι' αυτό και ένας πολύ απλός άνθρωπος, υπάρχει μεγάλη σοφία στο λαό μας, μου λέει δεν χρειάζεται μη μας λέτε πολλά το καταλάβαμε. Εμείς στη Κάρπαθο που καταστρέψαμε εδώ το αρχιτεκτονικό τοπίο, παρακαλάμε τους ξένους να 'ρθουν και τα νοικιάζουμε 30 ευρώ τα δωμάτια και στη Σύμη που κράτησαν όλη αυτή την ομορφιά, τα νοικιάζουν 150 και δεν έχουν πρόβλημα, έρχονται μόνοι τους, από μόνη της διαφημίζεται η Σύμη. Είναι δύο πρότυπα ή ως το πούμε αλλιώς ποια θα ήτανε η έλξη ενός Ηρακλείου που είχε κρατήσει την ταυτότητα την αρχιτεκτονική, γιατί εδώ πεφωτισμένοι άνθρωποι πριν από 100 χρόνια είχαν άλλα επίπεδα αισθητικής και κάνανε πολύ ενδιαφέροντα πράγματα.

Για σκεφτείτε το Ηράκλειο, το Ηράκλειο θα είχε τουρισμό πόλης τώρα δεν μπορείς να 'ρθεις στο Ηράκλειο να πεις θα περάσω το Σαββατοκύριακο στο Ηράκλειο γιατί τραυματίζεσαι, ως αυτό που σας περιέγραψα πριν ή ποιες θα ήτανε οι αξίες της Αθήνας της νεοκλασικής και ποια είναι η σημερινή. Στεναχωρήθηκαν που τους είπαν ότι η Αθήνα είναι ένα χωριό

με τον Παρθενώνα, αυτό είναι. Η Αθήνα είναι μία ύβρις απέναντι στον παγκόσμιο πολιτισμό, αυτό που έγινε. Και βέβαια τώρα είναι και η περίοδος της αλήθειας, γιατί έσκασε αυτή η φούσκα της ασχήμιας και όλος ο Κορινθιακός πια τα πουλάνε σε ευτελέστατες τιμές και δεν τα παίρνει κανείς. Αυτές τις πολυκατοικίες και τα σπίτια και όλα αυτά που δημιούργησαν.

Αυτή λοιπόν ήταν πολύ φανατική έτσι προσέγγιση η οποία πίστευε ότι ανεβαίνουν οι αξίες, όμως είναι τώρα, ζούμε στο τέλος, το θάνατο αυτής της αντίληψης που έχουμε μία πτώση πλέον των αξιών στη χώρα και ειδικά στον τομέα αυτόν της οικοδομής. Αυτό το πρότυπο οικοδομούνταν και επίσης με την αντίληψη που έλεγε ότι έτσι οι άνθρωποι γίνονται ευτυχισμένοι στο σύγχρονο περιβάλλον το πολεοδομικό και όλα αυτά. Ουσιαστικά όμως τι έγινε; Καταστράφηκε ένα τοπίο το οποίο είχε οικοδομηθεί ιστορικά, αρχιτεκτονικά, φυσικά, αρχιτεκτονικό, φυσικό τοπίο και εκεί πάνω πέρασε μία δεύτερη τεχνητή φύση ασχήμιας και τσιμέντου. Σε αυτή τη δεύτερη τεχνητή φύση έχουμε το εξής, έχουμε μία νέα φτώχεια των ανθρώπων η οποία είναι συναισθηματική φτώχεια, περιβαλλοντική, αισθητική, οι άνθρωποι δεν μπορούν να ζήσουν μέσα σε αυτή την ασχήμια του τσιμέντου, του σιδήρου και της ασχήμιας των νέων αυτού του τύπου οικισμών. Και μάλιστα λένε, ζούμε καλά αλλά αισθανόμαστε άσχημα, αυτό είναι πολύ χαρακτηριστικό στους ανθρώπους οι οποίοι έζησαν ουσιαστικά ξεριζωμούς. Έναν ξεριζωμό όταν έφυγαν από τα χωριά τους και πήγαν εκεί, αλλά ειδικά για τους πρόσφυγες που ήρθαν από την Ιωνία και τον Πόντο και την Καππαδοκία είναι ο δεύτερος ξεριζωμός. Ο ένας είναι αυτός που ήρθαν και ο άλλος είναι αυτός που ζούνε μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον που δεν έχει σχέση με την ταυτότητά τους.

Σε αυτού του τύπου τα περιβάλλοντα, τώρα εδώ ποιες είναι οι επιπτώσεις όλου αυτού του μοντέλου εκτός από πολλές άλλες είναι, ότι σε αυτού του τύπου το αντιπαράδειγμα ως το πούμε έτσι το πολεοδομικό και το αρχιτεκτονικό, πλέον η ανάπτυξη παίρνει άλλες κατευθύνσεις, είναι μία εξωγενής,

μία ανάπτυξη που γίνεται με όρους εξωγενείς, εξωγένειας και όχι εσωγένειας, ως το πούμε πιο απλά εκεί είναι που αρχίζει και κυριαρχεί η μακντολαντοποίηση και η κοκακολανοποίηση. Εκεί φεύγει και το λάδι το κρητικό και η τυπικότητα η διατροφική και ο πολιτισμός και όλα όλα αυτά. Εκεί πλέον είναι ανοιχτό το πεδίο για τις ξένες αλυσίδες και για τις πολυεθνικές, οι οποίες την καταστροφή ακριβώς αυτού του τόπου και της μνήμης δημιουργούν ένα δικό τους μοντέλο.

Ποια είναι η πρότασή μου και αυτό που πάλεψα όπως είδατε και όχι μόνο θεωρητικά και πολιτικά. Δυο – τρεις προτάσεις, δεν θα σας πω πολλές, δυο – τρεις και μετά μπορούμε να μιλήσουμε σε μία συζήτηση. Το ένα είναι ότι αυτό που πρέπει να γίνει, μέσα βέβαια από μία μεγάλη μορφωτική επανάσταση, νομίζω ότι χρειάζεται σας είπα από την αρχή μία άλλη πνευματικότητα και μία άλλη ηθική για αυτά, είναι η ανάδειξη και η προώθηση μίας πολεοδομίας των κατεδαφίσεων αυτών των σκουπιδιών. Που στο κάτω – κάτω κοιτάξτε δεν στοιχίζουν και πολύ, εγώ έβλεπα αυτά τα άσχημα κτήρια που έχετε εδώ κάτω στην παραλία, ε, δεν είναι τώρα, φτηνιάρικα πράγματα είναι και τώρα μάλιστα που έχει και η κρίση μπορούν εύκολα να γίνουνε πολιτικές και δεν σας δίνουν και αξίες δηλαδή είναι ένα προβληματικό εργοστάσιο ως το πούμε έτσι, δεν παράγει αυτό, δεν δίνει, δεν φέρνει πόρους εδώ στο Ηράκλειο. Απόφαση είναι.

Επομένως το ένα είναι η πολεοδομία των κατεδαφίσεων, ξέρεις κάποιο μυαλό που είναι έτσι αγκυλωμένο και στάσιμο αμέσως φέρνει αντιρρήσεις. Έλεγα κάτι στην Ελλάδα μου λέγανε δεν γίνεται αυτό, έλεγα κάτι μου έλεγαν, δεν μπορείς να το κάνεις. Αυτό το ονόμασα δενμπορισμό, δενγινετισμό, αυτό συμβαίνει πολύ σε λαούς που είναι καθηλωμένοι, έχουν ηττηθεί πολλές φορές και ο θεσμοί λειτουργούν με αυτό τον τρόπο. Θα πουν ότι είναι δύσκολο και όλα αυτά, μα δεν εφαρμόστηκε μία πολεοδομία των κατεδαφίσεων για να καταστραφούν αυτά τα στολίδια που υπήρχαν εδώ στο Ηράκλειο; Αυτό δεν κάνατε; Ήτανε μία πολεοδομία των κατεδαφίσεων, το έλεγε νομίζω και ο πώς τον λέγανε, ο

ζωγράφος μας ο Τσαρούχης, θέλουμε ευεργέτες να γκρεμίζουνε κ.λ.π.

Το δεύτερο που προτείνω είναι μία πολεοδομία επαναθεμελίωσης των πόλεων. Δηλαδή εδώ στο Ηράκλειο μία πολεοδομία επαναθεμελίωσης της πόλης, μπορεί να την ξανακάνει πόλη με συγκεκριμένες παρεμβάσεις και στην περιφέρεια και στο κέντρο και ειδικά στον παραλιακό χώρο. Αυτές οι δύο πολιτικές των κατεδαφίσεων και της επαναθεμελίωσης θα πρέπει να κινούνται επίσης στον άξονα μας αρχιτεκτονικής και μίας πολεοδομίας ανάκτησης της ταυτότητας της αρχιτεκτονικής. Σε αυτό η Ελλάδα έχει πολύ πρόβλημα και είναι μια ιδιαιτερότητα αυτή η ελληνική δεν την έχουνε αυτοί οι Ευρωπαίοι. Ας πούμε στην Ιταλία ή στη Γαλλία ή και σε όλη την Ευρώπη υπάρχει η συνέχεια η αρχιτεκτονική. Βλέπεις η αρχιτεκτονική ξεκινάει από μία περίοδο με κάποια χαρακτηριστικά και έχει τις διάφορες περιόδους της.

Εδώ έχει τα ερείπια που γίνανε από πολλούς βάρβαρους που πέρασαν από εδώ, αλλά μετά ήρθε και η δική μας βαρβαρότητα και γι' αυτό δεν υπάρχει συνέχεια αρχιτεκτονική. Συνέχεια στην αρχιτεκτονική ταυτότητα την ελληνική και αυτό δημιουργεί ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα και ταυτότητας, εθνικής ταυτότητας. Για να σας το κλείσω και για να συνεννοηθούμε και για να προχωρήσουμε πιο πολύ, περισσότερο παρακάτω. Κοιτάξτε η πιο ελληνική αρχιτεκτονικά χώρα ποια είναι; Ίσως ορισμένοι που είστε και αντιιμπεριαλιστές και αντιαμερικάνοι ας πούμε, θα πουν μα, ίσως σκεφτούν, η Αμερική. Η Αμερική είναι η πιο νεοκλασική χώρα του κόσμου, δέστε όλα τα σπίτια στην Αμερική είναι το αέτωμα.

Εδώ στην χώρα μας δεν έχουμε ούτε τα αετώματα που είχαν πριν από 100 – 200 χρόνια όταν ξεκίνησε εκείνο το μεγάλο, η μεγάλη επανάσταση αυτών των μεγάλων ανθρώπων. Μπορεί να ήταν κάποιοι Γερμανοί αλλά ήτανε Έλληνες, κάποιοι ήτανε οι δικοί μας και όλη αυτή η επανάσταση και εδώ μου δώσατε και ένα βιβλίο, την έχετε εδώ, τη ζήσατε εδώ. Πάντως στην Ελλάδα πλέον η εικόνα η

αρχιτεκτονική είναι μίας χώρας βάρβαρης ή έστω δεν έχει σχέση με τον ελληνισμό αυτό ή εδώ κάτι ανάμεσα στο..., ούτε καν τουρκομπάροκ αυτό που σας έλεγα, ανάμεσα στο βαλκανομεσοαραβικοτούρκικο. Αυτή είναι η εικόνα η αρχιτεκτονική και μάλιστα δεν ξεχωρίζεις, έβλεπα το Ηράκλειο από πάνω λες τώρα Πειραιάς είναι η Ηράκλειο; Ή πας αλλού λες είναι Αγρίνιο ή Λάρισα; Δεν μπορείς να τα διακρίνεις δηλαδή δεν υπάρχει αυτή η ιδιοπροσωπία των πόλεων και κύρια δεν υπάρχει μία ταυτότητα και η γνώμη μου είναι ότι πρακτικά ναι το Επιμελητήριο στην αρχή αυτού του νέου κύκλου, που θα κάνει μεγάλες τομές και μια μεγάλη πνευματική και ηθική επανάσταση. Νομίζω ότι είναι το πρώτο, ζείτε σε αυτό το κτήριο που έχει αυτή την ιστορία που έχει, αλλά νομίζω σαν ένα πρώτο μεγάλο βήμα θα ήταν να δημιουργήσει το να χτίσει το Επιμελητήριο ένα νέο νεοκλασικό ή να αποκαταστήσει ένα νεοκλασικό σαν παράδειγμα.

Απορώ όμως γιατί στο..., βέβαια αυτό αφορά και εδώ το Ηράκλειο, αλλά αφορά και όλους αυτούς που κάθονται τόσα χρόνια και στα Υπουργεία πάνω στην Αθήνα, σε αυτά τα άσχημα Υπουργεία, από 'κει ξεκινάει όλη αυτή. Τώρα μάλιστα το ένα κιόλας το φέρανε πώς το λένε, φέρανε τους Ναύαρχους στη στεριά. Ξέρετε το Ναυτιλίας το φέρανε στο Σύνταγμα, εκεί για να καταλάβετε το πόσο τους κόβει ο νους τους που εγώ είμαι ευγενής λέω κακιστοκρατία. Την κακιστοκρατία που κυβερνά τη χώρα, σου χαρίζω την φωτογραφία του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ναυτιλίας στο Σύνταγμα Πέτρο. Ήτανε η νέα Κυβέρνηση ξέρετε δεν χρειάζεται να επεκταθώ που το έφερε εκεί, αυτοί οι νέοι άνθρωποι κ.λ.π.

Λοιπόν η φούσκα που έλεγα πριν, όμως αυτό είναι πολύ σοβαρό και γι' αυτό μπορεί..., ότι άλλη πρόταση είναι η νέα πολεοδομική και αρχιτεκτονική ανάκτηση της ταυτότητας, πρέπει να συνδέεται με μια πολιτική που σας αφορά άμεσα, αναδιοργάνωση του κυκλώματος του χώρου της κατοικίας στην Ελλάδα, το πώς κατασκευάζεται η κατοικία, το παλιό μοντέλο τελείωσε και τελείωσε κατά τη γνώμη μου και από αποδοτικά και οικονομικά, θέλει ένα άλλο πρότυπο κατοικίας

σε μία χώρα που κυριαρχούσε και ειδικά επανέρχεται ο άνθρωπος κάτοικος.

Εδώ δεν ήμασταν άνθρωποι καταναλωτές ή άνθρωποι παραγωγοί που σημαίνει τα σπίατα στο Ντιτρόιτ, στη FIAT κ.λ.π. έτσι; Το Τορίνο ας πούμε, εδώ είναι άλλο το μοντέλο, αν κάποιος από εσάς, αλλά δεν χρειάζεται να είναι κανείς συγκοινωνιολόγος για να δει αυτή τη διαφορά. Σε μια περίοδο λοιπόν του ανθρώπου κατοίκου, θέλει ένα άλλο πρότυπο κατοικίας, το οποίο για πάρα πολλούς λόγους στην Ελλάδα και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι ένα πολύ καλό προϊόν, αλλιώς πουλάμε τον τόπο μας και τα διαμερίσματα πολύ φθηνά και με τους ξένους. Ενώ ένα άλλο πρότυπο μπορεί να δημιουργήσει ένα άλλο προϊόν το οποίο θα έχει την αξία που έχει δηλαδή τώρα, σας μιλώ για την υλική ας το πούμε έτσι για την τσέπη των Ελλήνων ή τι θα κάνει ο κλάδος σας. Βέβαια αυτό αφορά τις πόλεις και βέβαια μπορούν να γίνουν στην Αθήνα σήμερα ή εδώ και πάρα πολλά χρόνια ή σε όλη την Αττική, έπρεπε να παρθεί μία απόφαση, ότι δεν χτίζεται πλέον η Αττική, αλλά αναβαθμίζεται ποιοτικά. Ειδικά το κέντρο της πόλης έχει χιλιάδες νεοκλασικά ακατοίκητα εντελώς. Και αυτά μένουν έτσι και νομίζω έχει και εδώ.

Μία πρόταση μου που αφορά την ύπαιθρο για την οποία σήμερα δεν μιλήσαμε, είναι ότι αυτή η πολιτική πρέπει να γίνει στην ύπαιθρο, δηλαδή αυτό το Υπουργείο Ανάπτυξης και Τροφίμων, θα πρέπει να έχει έναν τομέα ο οποίος εκτός από τα προϊόντα τα τυπικά προϊόντα, θα δει το ζήτημα της αγροτικής κατοικίας στην ύπαιθρο και εκεί με αποκαταστάσεις αλλά και με δημιουργία νέων οικισμών. Αν δηλαδή έλεγα και προτείνω πάλι θα σας το πω για τις νέες πόλεις, νομίζω ότι χρειαζόμαστε, μπορούν να γίνουν πολλά. Πολλοί οι νέοι οι αγροτικοί οικισμοί στην Ελλάδα, αυτό όταν παραιτήθηκα το '95 από τον χώρο εκεί που ήμουνα παλιά, το έβαζα. Θέλουμε πολλά Πήλια, το Πήλιο είναι ένα μοντέλο τέτοιο. Εμείς και άλλα βουνά μας μπορούμε χωρίς να τα καταστρέψουμε μπορούμε να τα βάλουμε σε αυτό και βέβαια αυτό το βλέπω χρόνια στην Κρήτη, θα ήθελα να μου πείτε να πάω σε ένα

κρητικό χωριό, να δω ένα κρητικό χωριό, δεν είδα ακόμη ένα κρητικό χωριό.

Παλιά νόμιζα ότι ήτανε το Ατσιπόπουλο, πήγα εκεί αλλά έχει γίνει μεγάλη ζημιά, νομίζω μπορείτε ακόμα είστε νέοι, είμαστε όλοι νέοι και ειδικά οι νέες γενιές μπορείτε να φτιάξετε κρητικά χωριά με ότι αυτό σημαίνει μετά για την οικονομία. Τέλος η άλλη πρόταση είναι αυτή με το ζήτημα της δημιουργίας των νέων πόλεων. Εγώ δεν είπα μία νέα πόλη μόνο για τη Θράκη εκεί τη Ρωμανία, είπα νέες πόλεις και άλλα μέρη της Ελλάδας. Δεν θα σας αναλύσω γιατί νέες, υπάρχει μία ιδιαιτερότητα γι' αυτό, γιατί στην Ελλάδα νέες πόλεις, έχει να κάνει με τη διαδρομή την αστική, την πολεοδομική και την αρχιτεκτονική της χώρας και από παλιά και μετά με την καταστροφή που έγινε. Αλλά δύο τόποι που εντόπισα ότι έπρεπε να γίνουν αυτά τα πράγματα η μία ήτανε στον Αγιοκάμπο της Θεσσαλίας. Όταν το πρωτοείπα δεν με καλέσανε γιατί είχανε σχέση με τους βάρβαρους εκεί σταλινικούς μηχανισμούς που στο χώρο αυτό που ήμουν, οπότε δεν μπορούσα εγώ να πάω εκεί ήτανε παράνομο. Φοβόντουσαν να με καλέσουν, με κάλεσαν μετά από πολλά χρόνια και μου λέει, κ. Χαραλαμπίδη άμα σας καλούσαμε από παλιά όταν το είπατε σήμερα εδώ στον Αγιοκάμπο θα είχαμε μία πολύ ωραία πόλη. Τώρα ο Αγιοκάμπος είναι Λούτσα, την ξέρετε τη Λούτσα. Ναι, θέλει και έναν τουρισμό κανά δυο μήνες λίγο εκεί κατεβαίνει, ξέρετε τι κατεβαίνει.

Η άλλη πόλη που την πρωτοείδα το '82 και γι' αυτό σας ρωτούσα και πριν, νομίζω εδώ επίσης χάσατε την ευκαιρία να έχετε μία νέα πόλη και αυτή είναι η Ιεράπετρα. Γιατί κάποιος λέει μάνες πόλεις, το ζήτημα είναι ότι στην Ελλάδα κτίζονται νέες πόλεις, το πρόβλημα είναι ότι δεν είναι πόλεις, ενώ θα μπορούσαμε από πριν να τις οικοδομούμε, να τις σχεδιάζουμε σαν πόλεις, γιατί πολλούς λόγους υπάρχει αυτού του τύπου στην Ελλάδα η αύξηση η πολεοδομική, η αστική και η δημιουργία νέων πόλεων. Και όλο αυτό το φαινόμενο της κατοικίας που χαρακτηρίζει τους Έλληνες, που ο καθένας έχει και δυο και τρία σπίτια και τώρα έρχονται και ο Γερμανοί και οι

Ευρωπαίοι που θέλουνε και αυτοί το ζήτημα. Το προϊόν κατοικίας στην Ελλάδα που έχει μεγάλη ζήτηση, αυτό σοβαροί άνθρωποι στα Υπουργεία θα το βάζανε κάτω και θα είχαμε και οφέλη από όλα αυτά.

Τέλος όλα αυτά τα ζητήματα βάζουνε το εξής δίλλημα, για μας αλλά και όχι μόνο για μας ας δούμε όμως τον εαυτό μας, το δίλλημα είναι Αρκαδία με ότι αυτό σημαίνει για το συμβολικό, την αισθητική κ.λ.π., την παγκόσμια ή Λας Βέγκας; Η Αρκαδία ή Λούτσα; Πού πάει το μοντέλο της Λούτσας; Ήδη έφτασε εδώ σας έχει να το πω; Ποιήσει Λουτσο..., την Κρήτη έτσι; Να είναι κλώνος αυτού του πράγματος εδώ και προχωράει και είναι μία μεγάλη ύβρης αυτό για τους Κρητικούς. Το άλλο όμως το μεγάλο δίλλημα είναι ότι όπως σας το διάβασε πριν ο Πέτρος από το βιβλίο μου, είναι ότι στις νέες αυτές προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης θα σταθούνε μόνο οι τόποι, οι χώροι, οι περιφέρειες που θα ανακτήσουν την ιστορική τους κληρονομιά και ταυτότητα, αλλιώς είναι μακντολαντοποίηση και ασχήμια.

Στις νέες προκλήσεις αυτές της παγκοσμιοποίησης θα σταθούνε οι τόποι και θα αναβαθμίσουνε την κληρονομία τους, αλλά και θα τους χαρακτηρίζει εκτός από τη λειτουργικότητα η φιλοκαλία. Στον νέο κύκλο ήδη εδώ και πολύ καιρό οι όμορφες πόλεις και περιφέρειες και οι τόποι θα είναι πλούσιοι, θα ευημερούν με μία άλλη αντίληψη κιόλας της ευημερίας. Οι άσχημες θα είναι φτωχές και άσχημες, είχε μία ταινία νομίζω η Τζέιν Φόντα που έλεγε, ήτανε δύο αυτές που λέγανε όμορφες και..., θυμάστε εκείνη την ταινία.

Νομίζω έχουμε τα εφόδια, έχει γίνει μία ιστορικού τύπου καταστροφή, αλλά έχουμε τα εφόδια να μπορούμε σε αυτή τη μεγάλη πρόκληση και αυτή είναι μία μεγάλη πρόκληση για μας και για τις νέες γενιές, αν ανακτήσουμε κληρονομίες και πολιτισμούς που εμείς και οι ιδέες που βάλαμε και δώσαμε στην ανθρωπότητα και ειδικά γιατί στην Ελλάδα υπήρξε μία μεγάλη ανθρωπολογική αλλαγή και εσείς με τους ανθρώπους που ασχολούνταν με την οικοδομή και έγινε αυτό πολύ στην Αθήνα κιόλας. Όλοι αυτοί οι Μάστορες της Καρπάθου, οι

Ηπειρώτες, οι Λαγκαδινοί κ.λ.π., που από μάστορες ήρθαν στην Αθήνα και έγιναν μπετατζήδες. Αν ήμουνα Υπουργός εκεί σε όλα αυτά εκεί που κάνουν, δεν θα μιλούσα για τις συντάξεις 300 ευρώ η 500, θα έλεγα ένα ειδικό πρόγραμμα για την επιστροφή αυτών των παλιών μαστόρων που τους κάνανε μπετατζήδες όλοι, εννοώ τα κόμματα, στους τόπους τους, ώστε να αρχίσει αυτή η μεγάλη αναγέννηση και η αρχιτεκτονική της ελληνικής υπαίθρου. Που αυτό σημαίνει θα ανακτήσουμε μία μεγάλη παράδοσή μας και κληρονομιά που την έκφραζε πάρα πολύ ωραία ο Εμπεδοκλής από τον Ακράγαντα.

Εγώ δεν το ήξερα το διάβασα στο βιβλίο μίας Λάζαρη εκεί από την Απουλία, η οποία λέει, αναφέρει αυτό το κομμάτι του Εμπεδοκλή που λέει, οι Έλληνες φτιάχνουν ένα φαγητό το κάνουν τόσο ωραίο, αυτό το κρατήσατε, αν όμως συνεχίσετε στην αρχιτεκτονική αλλοίωση της Κρήτης θα το χάσετε. Γιατί η αρχιτεκτονική αναγέννηση πάει μαζί με την γαστρονομική αναγέννηση. Μια μέρα άλλη μπορούμε να μιλήσουμε γι' αυτό. Αυτό ακόμα το κρατάτε αλλά και αυτό το έχετε άμα μπορείτε να το κάνετε μεγάλο μύθο, δηλαδή εγώ εχθές έφαγα στο καλύτερο εστιατόριο του κόσμου. Δεν το ξέρει ότι έχει πιάτα αυτού του επιπέδου. Δεν το ξέρει και το πουλάει έτσι και αυτά.

Φτιάχνανε λοιπόν ένα φαγητό σαν να επρόκειτο να πεθάνουν αύριο, το φτιάχνανε τόσο ωραίο λέει ο Εμπεδοκλής και λέει έχτιζαν ένα σπίτι, το έφτιαχναν τόσο ωραία, αυτό εγώ χαίρομαι πολύ όταν το βλέπω από τον Πόντο, στον Πόντο δεν μπορώ να πάω γιατί δεν μπορώ να πάω από τον Πόντο στην Άγκυρα, στην Κωνσταντινούπολη και στις Ηνωμένες Πολιτείες, είχα ένα επεισόδιο το ξέρετε, πήγα και με γυρίσανε λόγω αυτά τα πράγματα που κάνω για τους λαούς. Και έτσι για τον Πόντο δεν το έχω δει, το έχω δει σε φωτογραφίες, εγώ όμως είχα πολύ καλούς παππούδες μαστόρους. Ήρθαν εδώ και έχουνε κάνει – έχω φωτογραφίες – πολύ ωραία σπίτια και εδώ και αλλού. Όμως αυτό το λέει κανείς στον Πόντο, στην Ελλάδα, στην Κρήτη αυτά τα χωριά σας αυτά μέχρι την Καλαβρία. Είναι

αυτός ο πολιτισμός του σπιτιού που χαρακτήριζε αυτό τον κόσμο και τώρα βιάστηκε και καταστράφηκε.

Έφτιαχναν λοιπόν ένα σπίτι λέει σαν να μην επρόκειτο να πεθάνουν ποτέ, αιώνιο. Αν ξαναμπούμε σε μία συνομιλία με αυτά, νομίζω θα ζήσουμε, θα ανακτήσουμε την έννοια της φιλοκαλίας, της αισθητικής, της ομορφιάς και της ζωής, θα γίνουμε άνθρωποι. Κάτοικοι όχι τρωγλοδύτες ή ας πούμε..., καλά τα άλλα ας μην τα αναφέρουμε, ας το πούμε αυτό γιατί συνδέεται γιατί τα άλλα παραπέμπουν... Θα πρέπει να ξαναγίνουμε μάστορες, ο κόσμος, η Ελλάδα δεν θέλει προλετάρειους ή εκεί και η Αριστερά είναι μπερδεμένη δεν ξέρει τι λέει και δεν είναι και Αριστερά ενώ θα έπρεπε να είναι πολύ στην αυτή.

Αυτό που θέλουμε και το αίτημα των καιρών είναι των μαστόρων και δεν εννοώ μόνο τους μάστορες που κτίζουν, αλλά αυτοί οι άνθρωποι που απελευθερώνονται πλέον και μπορούν να σχεδιάσουν από μόνοι τους τα προϊόντα τους. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: ...η οποία νομίζω ήτανε σε πολλά της σημεία γροθιά στο στομάχι για όλους μας, αλλά χωρίς πολλά λόγια, θέλω καταρχάς να ευχαριστήσω τον Πρόεδρο του Περιφερειακού Συμβουλίου τον Γιώργο τον Πιτσούλη που είναι σήμερα μαζί μας, τον Πρόεδρο του Εργατικού Κέντρου τον Σωκράτη τον Βαρδάκη, τους Προέδρους των Συλλόγων μας, το Χάρη τον Χατζηβασίλη των Αγρονόμων – Τοπογράφων και των Ηλεκτρολόγων τον Μπάμπη τον Κουτρούλη, τον Γιώργο τον Αλεξάκη τον Περιφερειακό Σύμβουλο και συγχωρείστε με αν είναι και κάποιος άλλος τον οποίο αυτή τη στιγμή δεν βλέπω για την παρουσία τους και ο λόγος είναι σε εσάς. Ο λόγος είναι σε εσάς είτε με ερωτήματα είτε και με κάποιες μικρές τοποθετήσεις.

Ηρακλή έχουμε και το μικρόφωνο μπορούμε να το δώσουμε πίσω, ώστε να γίνεται και η καταγραφή επειδή καταγράφουμε σήμερα τη συζήτηση.

ΗΡΑΚΛΗΣ: Καλησπέρα σε όλους, χρόνια πολλά, καλή χρονιά, πώς να σε πω τώρα Μιχάλη σύντροφε από τα παλιά;

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Μιχάλη, Μιχάλη, φτάνει το Μιχάλη.

ΗΡΑΚΛΗΣ: Δεν θέλω να πω πολλά από μία ατάκα όμως δική σου όταν ξεκίνησε μίλησες για αναγέννηση, να συμπληρώσω ίσως σου είναι και γνωστό, η περίοδος της Αναγέννησης δεν έχει μόνο τον Γκρέκο η Κρήτη ή δεν έχει μόνο την κρητική σχολή Αγιογραφίας ή την πολύ γνωστή αλλά δυστυχώς με πολύ λίγα έργα που έχουνε μείνει όσον αφορά την αργυροχρυσοχοΐα, υπάρχει και η φιλοσοφία.

Πρόσφατα, μάλιστα το καλοκαίρι είχα την τύχη και να το επισκεφτώ στη νότια Κρήτη στα Καπετανιανά, στα Αστερούσια, βρέθηκε ίσως το πρώτο Πανεπιστήμιο της Ευρώπης. Είναι εκεί που δίδαξε ένας μεγάλος φιλόσοφος μοναχός, που δίδαξε κυνηγημένος από τους Βενετούς έφυγε από τον Χάνδακα, πήγε εκεί και δίδαξε Αριστοτέλη, Πλάτωνα, Σωκράτη. Τα χειρόγραφα του υπάρχουν αυτή τη στιγμή σε όλη την Ευρώπη και ευκαιρία θέλω να κάνω την πρόταση μια και ήδη το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων έχει ξεκινήσει ανασκαφές, ήδη είναι ορατά τα κελιά των μαθητών, μοναχών όπως θέλετε ονομάστε το.

Νομίζω ότι το Τεχνικό Επιμελητήριο Πέτρο μπορεί να υιοθετήσει αυτή την προσπάθεια και να σηματοδοτήσει να γίνει ένας φάρος. Δεν θα έλεγα να πω τη μεγάλη κουβέντα όπως λέει ο Μιχάλης για επανάσταση στο χώρο του πολιτισμού ή της φιλοσοφίας, αλλά νομίζω ότι το ξεκίνημα ξανά μιας νέας αναγέννησης στο κομμάτι του πολιτισμού και της φιλοσοφίας που πραγματικά έχει ανάγκη ο τόπος.

Ίσως ο αιώνας ο καινούριος που έχει ξεκινήσει, κάπου σε αυτό το επίπεδο πρέπει να αναζητήσει και ο ελληνισμός θα πρέπει να ξαναγυρίσει στις ρίζες από εκεί που πραγματικά ξεκίνησε. Από το στέργελο της φιλοσοφίας αξίες αξεπέραστες και μπορεί πραγματικά να γίνει ξανά παγκοσμιοποιημένη αυτή

η φιλοσοφία και χωρίς πολλά έξοδα μη μιλήσει κανείς για οικονομία.

Μια μικρή διόρθωση Μιχάλη αν μου το επιτρέψεις, σε πολλά μπορούμε να συμφωνήσουμε αλλά να διαφωνήσουμε σε κάτι, θα διαφωνήσω στις νέες, στα νέα χωριά που είπες, να κάνουμε νέα χωριά. Είναι ίσως λάθος τουλάχιστον εμείς στην Κρήτη, υπάρχουν πάρα πολλά ωραία χωριά εγκαταλελειμμένα, μέρος όρος το 705% των σπιτιών στα χωριά είναι κλειστά. Πανέμορφα σπίτια πετρόχιστα με μία λαϊκή αρχιτεκτονική, μπορεί όμως αν υπάρχει πολιτική βούληση αυτά τα χωριά, αυτά τα κέντρα να γίνονται ιστορικά κέντρα που γνωρίζουμε από την Ιταλία, που εδώ δεν υπάρχουνε. Ευτυχώς τα σπίτια υπάρχουνε τώρα εδώ, απλά είναι ερειπωμένα, είναι εγκαταλελειμμένα, μπορούν όμως να αναζωογονηθούν και πραγματικά χωρίς να είναι ανάγκη να φτιάξουμε καινούρια χωριά, αυτά να αναστυλωθούν, να έρθουνε οι τεχνίτες που είπες πίσω και να γίνει ένα σημείο που μπορούν να ξανασυναντηθούν και ο μετανάστης ή εάν θέλετε αυτός ο οποίος άφησε το σπίτι του και πήγε στην Αθήνα, θα το φτιάξει, θα γυρίσει το καλοκαίρι ή σε κάποιες γιορτές ή ακόμα και ο ξένος που θα το αγοράσει. Εγώ τουλάχιστον δεν είμαι εντελώς αρνητικός και σε αυτό που ακούγεται, όχι στους ξένους δηλαδή.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Πολύ σύντομα έτσι τηλεγραφικά, για το δεύτερο.

Ναι, εγώ μίλησα και για αυτά τα χωριά που έχουν υποστεί τη σφαγή, που μπορούνε να επανέλθουν στις παλιές μορφές τους. Περίμενα ότι θα υπάρξει αυτή η αντίρρηση σε αυτό η γνώμη μου είναι να μην το φοβάστε, γιατί η Κρήτη μετά έχει ένα άλλο ζήτημα συνολικότερο στην ανάπτυξή της που πρέπει να δείτε. Δηλαδή είναι μία Κρήτη η οποία έχει πλαδαρές σάρκες ειδικά στα παράλια, τα βόρεια παράλια και δεν έχει κόκκαλο, κόκκαλο εννοώ στο εσωτερικό, δεν υπάρχει στην ενδοχώρα, δεν υπάρχει ανάπτυξη στον ορεινό όγκο κ.λ.π. Και αυτό μια αναπτυξιακή πολιτική πρέπει να το δει, να

σχεδιάσει δηλαδή επενδύσεις και παρεμβάσεις σε αυτό το πράγμα και εκεί είναι αυτή η υπόθεση των νέων χωριών ή ακόμη και στο νότο σας.

Κοιτάξτε γιατί κάποια στιγμή και το αναλύω και σε αυτά τα βιβλία, θα σας το πω όμως να το κοιτάξετε, αυτή η τριλογία «Ελληνική ποιότητα και ανάπτυξη πόλεων» και «Τόπου παιδεία» και «Αγροφιλία», είναι ένα πολύ σημαντικό σώμα ιδεών. Τώρα εγώ όσοι ειδικά με ξέρετε από εκεί που με ξέρετε δεν ήμουν από αυτούς που κορυφώνονταν, καταλαβαίνετε τι θέλω να πω, όμως είναι χρήσιμα και μάλιστα η γνώμη μου είναι ότι είναι χρήσιμα και στις νέες γενιές θα σας το πω αυτό, γιατί στις νέες γενιές παρατηρείται ένα φαινόμενο, ένας αναλφαβητισμός του διαδικτύου. Δεν φτάνει να έχεις πληροφορίες, το ζήτημα είναι η γνώση και η ικανότητα αυτές να τις αναλύεις, τις συνθέτεις και να τις βάζεις σε μια σειρά και αυτά τα βιβλία είναι αυτό. Είναι ένα σχήμα, σχήματα ερμηνείας.

Λοιπόν, έλεγα πριν στην ομιλία μου, σας έδειξα λίγο το πρόβλημα του φυσικού τοπίου από μόνο του και έκανα μία αιχμή για τους οικολόγους, αυτό εσείς το έχετε στο νότο. Δηλαδή στο νότο αν δεν δείτε την χωροταξικό, πολεοδομικό αρχιτεκτονικό εξοπλισμό του, που εξοπλισμός σημαίνει και νέους οικισμούς αλλά μελετημένους, τότε θα έχετε το μοντέλο του Βορρά. Δηλαδή θα καταστρέψετε, αυθόρμητα δηλαδή οι δυνάμεις αυτές που λειτουργούν ανεξέλεγκτα έτσι; Θα καταστρέψουνε και το νότο αυτό είναι μία άλλη συζήτηση που αφορά την ύπαιθρο και πρέπει να την κάνετε, μια άλλη ίσως συζήτηση που πρέπει να κάνουμε αυτό. Η γνώμη μου είναι ότι στο νότο θέλει παρεμβάσεις, σας είπα χάσατε το αστικό τοπίο, χάσατε την Ιεράπετρα, ενώ ήταν μία ευκαιρία να έχετε μια νέα κρητική πόλη με χαρακτηριστικά, γιατί εκεί φτιάχνονταν μία πόλη, αλλά και εδώ και επάνω δεν είχανε την επάρκεια τη διανοητική αυτό όλο να το σχεδιάσουνε και να έχετε εκεί ένα κεφάλαιο τώρα, γιατί δεν έχει κεφάλαιο αυτό και επειδή...

Κοιτάξτε τι έχετε τώρα αρχιτεκτονικά; Αυτή την ασχήμια των πλαστικών που και αυτό σαν μοντέλο αγροτικό, γεωργικό,

έκλεισε. Όμως για να μην επεκταθώ, θέλει μία άλλη προσέγγιση αυτό, μη φοβάστε και τα νέα χωριά. Όσον αφορά το πρώτο χαίρομαι πολύ, μπορεί να πει κανείς πάρα πολλά αλλά δεν θα τα πούμε όλα σήμερα. Η Ελλάδα έπρεπε να είναι κέντρο σπουδών, φιλοσοφίας, γίνεται αυτή η φλυαρία, συγκρούονται για τα τιμάρια καθηγητές, παρακαθηγητές, Υπουργεία και δεν γίνεται μια σοβαρή συζήτηση. Τι τα περιεχόμενα, τι παράγει αυτό το πανεπιστήμιο και μεγάλοι τομείς που θα μπορούσαν να ήτανε διεθνή Πανεπιστήμια, ήτανε οι τομείς αυτοί.

Εγώ πολύ πάλεψα να κάνουμε στην Χαλκίδα και στην Κύμη μία παγκόσμια σχολή γλωσσολογίας, ξέρετε γιατί για την Κύμη και την Χαλκίδα, η οποία θα φιλοξενούσε τους πάντες. Αυτή η υπόθεση των ειδικών οικονομικών ζωνών που ακούτε τελευταία τα μακίλας έτσι τα λένε στη Νότια Αμερική που τα εφαρμόσανε πρώτα, πήγαν από παλιά να τα εφαρμόσουνε στη Θράκη και τους έλεγα, όχι μακίλας ειδικές οικονομικές ζώνες. Ας κάνουμε με τους Γερμανούς ένα ελληνογερμανικό πανεπιστήμιο αυτή είναι μια συνεργασία επιπέδου, πάνω σε αυτό το επίπεδο και το μακίλα είναι τι οικονομικό πρότυπο και δρόμο θέλεις να πάρεις.

Όμως ας μην πολυμείνω σε αυτό, πρέπει να σας πω ότι δεν μου άρεσε, παρόλο που όπως είδατε τον εκτιμώ ιδιαίτερα για τη δουλειά που κάνει, γιατί είμαι πολύ πεισμένος ότι σε όλο αυτό που λέμε ανάπτυξη στην Ελλάδα έπρεπε να έχουμε ένα ελληνόλυσουντ. Ενώ οι άλλοι έχουν το Χόλυγουντ και βγάζουν λεφτά από το δικό μας συμβολικό κεφάλαιο, για το Χόλυγουντ μιλάω ή ας μην ήταν ελληνόλυσουντ ας πούμε, ας ήτανε ευρωγόλυσουντ, όλης της Ευρώπης.

Έτσι λοιπόν εκτιμώ πολύ αυτό που κάνει ο πατριώτης σας ο Σμαραγδής, μείνανε στάσιμοι οι άλλοι άνθρωποι του κινηματογράφου κατά τη γνώμη μου, ενώ η Ελλάδα είναι μία πρόκληση να κάνεις ταινίες για πολλά πράγματα, ειδικά άμα βουτήξεις στο γίγνεσθαι αυτού του τόπου που δεν το ξέρουν κατά τη γνώμη μου. Λοιπόν, όμως στην ταινία του για τον Γκρέκο δεν μου άρεσε και χάρηκα αυτό που λέτε, γιατί δίνει

μία εικόνα της Κρήτης εκείνη την περίοδο υπανάπτυκτης που δεν είναι έτσι που είναι και αυτά που λέτε και πάρα – πάρα πολλά άλλα που αφορούν και ειδικά αυτό που λέτε..., αυτό δεν αφορά μόνο την Κρήτη και τα μοναστήρια στην Αττική δεν το ξέρουν, ότι πολλά από αυτά τα εκκλησάκια και μοναστήρια που είναι γύρω στην Αττική ήτανε βιβλιοθήκες των κλασικών. Ο ελληνικός κλήρος οπισθοδρόμησε μετά τους Οθωμανούς και αυτό σας αφορά όσοι ασχολείστε με τον ναοδομία κ.λ.π., ακόμη και οι εκκλησίες μας η αρχιτεκτονική τους έμεινε στάσιμη μετά τους Οθωμανούς, ενώ πριν οι Παλαιολόγοι, η αναγέννηση έχεις άλλες μορφές αρχιτεκτονικές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Ο Σπύρος ρωτάει ή ο Βασίλης ο Σκαρβελάκης, λοιπόν πρώτος ο Σπύρος, ο Βασίλης, ο Γιώργος και ο Γιάννης.

ΟΜΙΛΗΤΗΣ: Αγαπητέ Μιχάλη σε πολλά από αυτά που είπες προηγούμενα δεν μπορούμε παρά να τα αποδεχθούμε και εγώ προσωπικά. Θα ήθελα όμως να σου κάνω το εξής ερώτημα, ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας και όχι μόνο αλλά γενικότερα της Μεσογείου, είναι η αυθαίρετη δόμηση. Το ονομάζω ως φαινόμενο της αυθαίρετης δόμησης στη λεκάνη της Μεσογείου έτσι κατά τη γνώμη μου μπαίνει το θέμα. Να υπενθυμίσω ότι η λέξη Αττική βγήκε από τη λέξη Αττικόν που στην αρχαία Ελλάδα σήμαινε το άναρχο, Αττικόν ίσον άναρχο, γιατί πραγματική η περίφημη αυτή Αθήνα με τους Παρθενώνες και τα λοιπά αρχιτεκτονικά μνημεία παγκόσμια, μεγάλωσε έτσι ως πόλη εντελώς άναρχα με μικρά σοκάκια, με γεωμετρίες άσχετες από τα υποδάμια κ.λ.π. συστήματα που τόσο πολύ ξέρουμε.

Τη θέση θα ήθελα όσον αφορά την αυθαίρετη δόμηση στην Ελλάδα ή αυθαίρετη δόμηση στη..., (δεν αποδίδεται καθαρά)..., τι προτάσεις θα είχες μια και είναι και τόσο επίκαιρο το θέμα αυτό. Ευχαριστώ.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Χαίρομαι πολύ, όπως σου είπα και την άλλη φορά έχεις το καθήκον *alto vere* φαίνεται εγώ είμαι Ρωμιός από πολλούς δρόμους και νομίζω θα σας το πω και έτσι για να χαλαρώσουμε, αλλά όχι μόνο να την χαλαρώσουμε έχει και μηνύματα. Τώρα σε όλη αυτή τη σύγκρουση που γινότανε και στην Ευρώπη και είναι και συμβολική όπως καταλαβαίνετε και εκεί οι ηγεσίες συγκρούονται και στα συμβολικά επίπεδα, μόνο που εμείς εδώ είχαμε αυτούς τους κακομοίρηδες και δεν έχουμε ηγεσία να εκφράσει και την υπερηφάνεια μας. Λένε, θα ακούς, λένε η πατρίδα και το λένε και με έναν τρόπο πολύ άνοστο που καταλαβαίνετε τι σας λέω.

Όμως αν ήμουν εκεί σε όλα αυτά που εγώ στα πλαίσια αυτών των διεθνών οργανώσεων το έκανα πολλές φορές, θα έλεγα, τι θέλει η Γερμανία; Θέλει να φύγουμε από την Ευρώπη; Τώρα κανείς σοβαρός άνθρωπος και κανείς σοβαρός Γερμανός δεν πιστεύει ότι μπορεί να υπάρξει Ευρώπη χωρίς την Ελλάδα και δεν μπορεί να υπάρξει ευρωπαϊκό οικοδόμημα χωρίς αυτόν τον πολιτισμό. Γιατί αυτοί είναι Ευρωπαίοι το κοινό που έχουν το πολιτισμικό τι είναι; Η ελληνικότητά τους, τι άλλο θεμέλιο έχει η Ευρώπη;

Έτσι σε αυτό το παιχνίδι που θα γινότανε ίσως και αυτό μπορούσε κανείς να το κάνει με..., έχουμε και αυτούς τους Ευρωβουλευτές, τι γίνεται με αυτούς, γιατί τους θέλουνε εκεί δεν κατάλαβα ποτέ. Ας πούμε ή κάποιος από αυτούς εκεί αν το έκανε ο Κομπετίτ ας πούμε πήγε να μας υπερασπίσει, αυτοί δεν το κάνανε γιατί είναι αγράμματοι οι περισσότεροι, δεν ξέρουν την ιστορία του τόπου, αυτή είναι η γνώμη μου.

Η γνώμη μου προσέξτε δεν είναι ιδιωτικού τύπου είναι δημόσιου εδώ και καιρό, τους έλεγα είστε ανεπαρκείς, όμως τώρα μετά από αυτή την αποκάλυψη εγώ λέω, στη χώρα είναι μια κακιστοκρατία που λέω και είναι επίσημο και είναι και λίγο διανοουμενίστικο. Όμως επειδή έχει να κάνει με τέτοιου τύπου ανθρώπους που είναι και θρασείς λέω είναι αγράμματοι. Η χώρα έχει ένα πολιτικό προσωπικό αγράμματο, έτσι για να είμαστε ειλικρινείς μεταξύ μας και ένας καλός καθηγητής ή

οποιαδήποτε ξένη Πρεσβεία όταν κάνει εκθέσεις λέει, κοιτάζτε έχουμε να κάνουμε με αγράμματους. Για να είμαστε ειλικρινείς όχι τώρα ψευτιές.

Σε αυτό λοιπόν το ζήτημα με τους Γερμανούς και αυτά έπρεπε κανείς να τους πει, εντάξει μπορεί να φύγει η λέξη Ευρώπη και εσείς να το ονομάσετε τι; Ουνία; Βησιγοθία; Διάφορα, όμως ένα καλό παιχνίδι που είναι με αυτή τη Ρωμιοσύνη που σας έλεγα που εγώ είμαι Ρωμιός λόγω Τραπεζούντας, Θράκης και Ρώμης, έχω ζήσει στη Ρώμη δέκα χρόνια και επειδή πάντοτε αυτή η περιοχή ήτανε και δίγλωσση η Ρωμιοσύνη και αυτά ξεκινάνε, φτάνουνε μέχρι τον Πλούταρχο, θα τους έκανε κανείς, θα έπρεπε να τους κάνει ένα παιχνίδι. Δηλαδή είναι κρίμα που κάποιο ελληνικό πολιτικό πρόσωπο ή και ένας διανοούμενος δεν τους είπε, κοιτάζτε θα φτιάξουμε και εμείς μια Ελληνοϊταλία στην Ευρώπη. Δέστε τι σημαίνει Ελληνοϊταλία που εκεί συναντιούνται πολλά πράγματα και έχει πάρα πολύ βάθος αυτό.

Γι' αυτό λοιπόν έλεγα στο φίλο μας εδώ τον Νώντα ότι έχει την υποχρέωση να με καλέσει σαν άνθρωπο που σπούδασε εκεί, τους το έλεγα και προχθές που γνωριστήκαμε, ίσως μπορεί να το κάνετε και με το Επιμελητήριο, για να μιλήσουμε για τον Βησσαρίωνα τον Τραπεζούντιο και αυτή τη νέα ματιά αυτής της γενιάς που έζησε εκεί, που σπουδάσαμε εκεί πέρα, τη νέα ματιά στην Ιταλία που είναι μια νέα ματιά στην Ευρώπη και συνδέεται και με την πρώτη ερώτηση. Αυτό που λέγατε πριν για την αναγέννηση και όλα αυτά. Δηλαδή για να φύγουμε και από το γκέτο και τον τοπικισμό του άλλου τύπου και να κάνουμε μία ευρωπαϊκή συζήτηση. Γιατί μία σοβαρή συζήτηση για τον τόπο μας, είναι μία συζήτηση ευρωπαϊκή, εγώ αυτό πολύ βαθιά το πιστεύω.

Έτσι λοιπόν αυτό όχι μόνο το πιστεύω, έγινε και αυτό που λες για τη Μεσόγειο, αυτή η ιδέα μου για τις νέες πόλεις ακούστηκε σε όλη την Ευρώπη. Εκεί ξέρετε τα περιβάλλοντα είναι πολύ πιο ανοιχτά και πολύ πιο δημοκρατικά και όλα αυτά και μίλησα και στη Γερμανία γι' αυτό το εγχείρημα και στην

Ιταλία και έχει πολύ ενδιαφέρον η συζήτηση που έγινε στο Μιλάνο που υπάρχει σε αυτό το βιβλίο.

Με αφορμή λοιπόν αυτή την ιδέα της δημιουργίας μίας νέας πόλης, οι Ιταλοί και ειδικά το Πολυτεχνείο του Μιλάνου πρότεινε αυτό που λες για τη Μεσόγειο, ότι η λύση είναι σε αυτό το φαινόμενο της μη πόλης, γιατί πια σε λίγο από τη Νάπολη μέχρι το Παλέρμο θα είναι έτσι ή όλα τα βόρεια παράλια της αυτής, πρότειναν με αφορμή αυτό και δέστε, άμα δείτε εδώ θα δείτε και το ήθος των ανθρώπων. Βέβαια ένα άλλο είναι ότι εγώ πρώτη φορά με καλεί Επιμελητήριο στη χώρα να μιλήσω γι' αυτό και αυτό επίσης λέει πολλά, ενώ εκεί σας είπα.

Αυτή η συζήτηση λοιπόν για το μεσογειακό νότο και αυτό που έθιξες, είναι εδώ ένα μέρος του βιβλίου, η πρόταση για δημιουργία μίας νέας πόλης στη νότια Ιταλία, στα Μπαζιλικάτα και αυτά εκεί Μεταπόντιον, Ποτέντζα κ.λ.π. και αυτή η συζήτηση υπάρχει εδώ από πολύ ενδιαφέροντες ανθρώπους, ειδικά το κείμενο του Μάρκο Κανέζι που θα το δείτε εδώ, ένας πολύ καλός πολεοδόμος. Εκεί είναι πάρα πολύ σπουδαίο και αυτό όλο συνδέεται και με το ζήτημα, γιατί αυτό ήταν η Ρωμανία. Κοιτάξτε εκεί τώρα ήθελαν να μου κάνουν πόλεμο, τα γνωστά ότι το κάνω γιατί είμαι Πόντιος, είμαι Θρακιώτης.

Η πρόταση της Ρωμανίας δεν ήταν μόνο αυτό, ξεκινούσε από αυτό αλλά γινότανε κάτι πανευρωπαϊκό, κάτι πολύ – πολύ μεγάλο. Έτσι λοιπόν αυτοί, το λένε κιόλας, λένε ξεκινάμε από την ιδέα για τη νέα πόλη στη Θράκη και προτείνουμε μία νέα πόλη στη Νότια Ιταλία, έχει πολύ ενδιαφέρον και το συνδέουν και με το φαινόμενο αυτό το πολεοδομικό εκεί, αλλά και με τις μεταναστεύσεις από τη Μεσόγειο και παντού.

Στην Ελλάδα ή να το πούμε διαφορετικά, μόνο αρχιτεκτονικά συστήματα ποιότητας και πολεοδομικά συστήματα ποιότητας μπορούν να απαντήσουν σε αυτά τα σύγχρονα φαινόμενα των μεταναστεύσεων. Αυτό πληρώνουν, πλήρωσε το Παρίσι με τις εξεγέρσεις κ.λ.π., κ.λ.π. και αυτό αφορά και εμάς, όχι μόνο για τους πρόσφυγες αλλά και για τους μετανάστες το τι πολιτικές πρέπει να γίνουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Έλα Σπύρο, ναι βεβαίως στο μικρόφωνο για να καταγράφεται.

ΒΟΥΝΤΙΝΟΣ: Καταρχήν σας ευχαριστώ για την ομιλία σας και θα ήθελα να αναφερθώ χρησιμοποιώντας βέβαια την παρουσία σας εδώ και αξιοποιώντας την παρουσία σας εδώ, να αναφερθώ σε κάποια ζητήματα τα οποία έχουν συζητηθεί στην Κρήτη, αφορούν πολύ μεγάλα έργα, θα έλεγα φαραωνικού μεγέθους έργα, θέλω να σας πω για το λιμάνι του νότου το οποίο μιλάμε για χιλιάδες στρέμματα περιφραγμένα με κοντέινερς και αυτοκίνητα, εν πάση περιπτώσει εμπορεύματα και πλοία απέξω κ.λ.π., τα οποία για παράδειγμα το μεγάλο αεροδρόμιο στο Καστέλι. Το οποίο μια και μιλήσατε για ελαιώνες, θα ξεριζώσει 5 εκατομμύρια ελιές συζητάμε; Αν πραγματοποιηθεί στην έκταση στην οποία σχεδιάστηκε και προτάθηκε αρχικά. Το μεγάλο εργοστάσιο καύσης που θα καίει όλα τα απορρίμματα της Κρήτης.

Να πούμε επίσης όσον αφορά τις ΑΠΕ, οι οποίες και αυτές βέβαια είναι αναγκαίες, αλλά ενδεχομένως να καταλήξουμε με μεγάλες ηλιακές φάρμες, οι οποίες θα έχουνε εκατομμύρια καθρέφτες εν πάση περιπτώσει που θα στέλνουν αντανάκλασεις στον κεντρικό πύργο κ.λ.π. Περαιτέρω θα ήθελα να πω επίσης ότι κάποιες μεγάλες περιοχές της Κρήτης όπως στην περιοχή της Μονής Τοπλού σχεδιάζονται να παραχωρηθούν με fast track κ.λ.π. σε δανεισμούς οι εταιρείες που τις αξιοποιήσουν με το ειδικό καθεστώς θα έλεγα το οποίο συζητιέται πολύ έντονα.

Γενικά θα ήθελα το σχόλιό σας εάν τέτοιες κατευθύνσεις μας πάνε εκεί που θέλουμε ή μας εκτρέπουν και τι πρέπει εν πάση περιπτώσει να έχουμε στο νου μας κατά τη φιλοσοφία και την χωροθέτηση και την αδειοδότηση τέτοιων έργων. Τα οποία από πολλούς λέγονται ότι είναι επιθυμητά, αλλά θα έλεγα ότι με πολλά – πολλά ερωτηματικά για τους υπόλοιπους. Για παράδειγμα μήπως με το λιμάνι του νότου παράδειγμα καταστρέφουμε την αξιοποίηση της νότιας

παραλίας που θα μπορούσε να φιλοξενήσει οικισμούς, πρότυπους οικισμούς θα έλεγα και μαρίνες, στις οποίες θα 'ρχονταν κάποιοι εν πάση περιπτώσει έστω και ξένοι οι οποίοι συνταξιούχοι θα μπορούσε να ζήσουν εκεί πέρα, να το πούμε στα τελευταία χρόνια της ζωής τους, σε ένα καλό κλίμα, σε ένα καλό τόπο.

Αντίστοιχα μήπως θα έπρεπε να προσέξουμε λίγο τη γενική παραγωγή εν πάση περιπτώσει στο Καστέλι, δεν έχουμε πολλά μέρη που να παράγουν έτσι σε κάμπο κ.λ.π. με ιδιαίτερη ως το πούμε καρποφορία. Δεν έχουμε πολλά μέρη σαν το Καστέλι, αλλά άμα το θάψουμε κάτω από σκυρόδεμα αυτά είναι... Με άλλα λόγια θέλω να πω ότι υπάρχουν αυτή τη στιγμή προτάσεις, οι οποίες μπορεί να αναφέρουν κάποια κέρδη αλλά δεν ξέρουμε αν στο τέλος θα καταλήξουν αρνητικές για τον τόπο και για τους χρήστες.

Θα ήθελα κάποια σχόλια πάνω σε αυτό και δεύτερον για την Αμερική που είπατε, εγώ έχω ζήσει αρκετά χρόνια στην Αμερική, χαρακτηρίζεται από μεγάλη ανομοιομορφία. Δηλαδή καταρχήν οι πόλεις είναι πολύ απομονωμένες, μία πόλη σαν το Ηράκλειο θα έφτανε μέχρι το Αρκαλοχώρι δεν υπάρχει αμφιβολία γι' αυτό. Θα ήτανε βέβαια ισόγειες κατοικίες ή διώροφες, μεζονέτες, αλλά θα ήταν σε μία τεράστια έκταση και δεν ξέρω τώρα εκεί αν θα έπρεπε εμείς να παραμείνουμε σε ένα μοντέλο πιο συγκεντρωτικό, αν και όχι τόσο καλό. Καταλάβετε; Δηλαδή δεν είναι τόσο ανθρώπινο να είσαι στον 28^ο όροφο ενός άρρωστου κτηρίου με εσωτερικό κλιματισμό και κλειστά παράθυρα. Αλλά από την άλλη μεριά σώζεις αγροτική γη και αυτοί έχουνε φτάσει και αυτοί σε κάποιο όριο πλέον και συζητάνε να προστατεύσουν την αγροτική γη, διότι συνεχώς την καταναλώνει με αυτό τον τρόπο κτισίματος. Αυτά.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Ωραία, ας ξεκινήσουμε από το δεύτερο. Εγώ την Αμερική την έφερα λίγο σαν παράδειγμα έτσι όσον αφορά την αρχιτεκτονική όχι τόσο το χωροταξικό και το πολεοδομικό μοντέλο και λίγο για να σας προστατεύσω, για να

σας προκαλέσω, γιατί ήθελα να πω πού στην Ελλάδα βλέπεις αετώματα; Ενώ παλιά το έβλεπες παντού και στα νεοκλασικά ή το άλλο πρότυπο που νομίζω αυτό έπρεπε να λυθεί και κεντρικά, αλλά και περιφερειακά και το ανέπτυξε πάρα πολύ ένας πολύ μεγάλος Έλληνας, μιλώ για τον Εμπάρ και μας έκανε ότι καλύτερο έχουμε από άποψη αισθητικής, πολεοδομικής, που υπήρξε στη χώρα τα τελευταία 200 χρόνια και είναι η πλατεία Αριστοτέλους στη Θεσσαλονίκη ή ακόμη και σε αυτόν οφείλουμε και στον Πικιώνη αυτό το πολεοδομικό της γλυφάδας, που εγώ τα τελευταία χρόνια έφυγα από το κέντρο και ζω πλέον εκεί. Αλλά όμως αυτός έκανε τη Θεσσαλονίκη μια βυζαντινή πόλη έτσι δεν είναι; Δηλαδή το μοντέλο του ήτανε αυτό, η Θεσσαλονίκη έχει όλη αυτή την παράδοση, αλλά δέστε μετά τη συνέχεια της Θεσσαλονίκης και ειδικά αυτό που έγινε τα τελευταία χρόνια πεταμένα από εδώ και από εκεί κτήρια, το Μέγαρο εδώ... Σημαίνει δεν έχουνε αντίληψη ούτε χωροταξική, ούτε πολεοδομική αυτοί οι άνθρωποι που σχεδιάζουν.

Λοιπόν την αιχμή αυτή για την Αμερική την έκανα με αυτό, αλλά εκεί είναι αυτό που είπατε και εγώ το έχω πολύ σε αυτά που κάνω. Ναι εμείς δεν θέλουμε ένα μοντέλο διάχυτης αστικής ανάπτυξης αφού ήδη το πληρώνουμε. Αυτό μπορεί να πηγαίνει στην Αμερική των πεδιάδων κ.λ.π., αυτού του ανάγλυφου που είναι διαφορετικό ή μπορεί να πηγαίνει στις Στέπες ας πούμε του Καζακστάν ή εδώ και εκεί. Εμάς το ανάγλυφο είναι διαφορετικό και ακριβώς πιστεύω ότι πρέπει να έχουμε ένα μοντέλο συγκεντρωτικών οικισμών στα πλαίσια μιας πολυκεντρικότητας. Σε αυτής της πολυκεντρικότητας και στην ύπαιθρο και γενικότερα του μοντέλου Κρήτη λέω για τα νέα χωριά που προκάλεσε αυτήν.

Τώρα, όσον αφορά όλα αυτά τα μεγάλα έργα κ.λ.π., νομίζω είναι απλό το ζήτημα. Δηλαδή βλέπω υπάρχει όλη αυτή η τριβή, η σύγκρουση κ.λ.π. και από τη μια μεριά και από την άλλη, γιατί δεν είναι ξεκάθαρο στο μυαλό τους ένα σχέδιο σύγχρονο αναπτυξιακό ή μια αναπτυξιακή παιδείας με όρους μετανάπτυξης ας το πούμε αυτό για να συνεννοηθούμε.

Μην πει κανείς η ανάπτυξη έχει κάνει μεγάλες ζημιές. Στα πλαίσια μιας μετανάπτυξης παρόλο που προσέξτε στην Ελλάδα βασικοί κύκλοι της ανάπτυξης δεν ολοκληρώθηκαν. Δηλαδή η Ήπειρος έχει ανάγκη από έναν κύκλο τέτοιο, όχι όμως καταστροφικό έχει μία διαφορά αυτό το πράγμα.

Όμως εδώ υπάρχουν όλες αυτές οι τριβές και η παραλυσία τελικά δεν γίνεται τίποτα, γιατί και η μια πλευρά και η άλλη δεν έχει καθαρό στο μυαλό της ένα μοντέλο αναπτυξιακό εθνικό ή ακόμη και περιφερειακό. Δηλαδή εάν στην Κρήτη υπάρχει ένα, μια ξεκάθαρη έτσι άποψη σε ένα πλαίσιο για το ποιος θα είναι ο ρόλος της Κρήτης εδώ στην περιφερειακή και στην παγκόσμια οικονομία και τι χαρακτηριστικά θα έχει η τοπική περιφερειακής της ανάπτυξη, νομίζω τα πράγματα είναι απλά. Αφετηρία γι' αυτό όχι μόνο για την Κρήτη αλλά και για όλες τις ελληνικές περιφέρειες και τους τόπους, είναι αυτό που βάζω στα βιβλία και είναι ιδέες του Πικιώνη και του Καραβίδα, τον ξέρετε, μάλλον δεν γιατί τον θάψανε τον Καραβίδα στην Ελλάδα, τον Κωνσταντίνο Καραβίδα. Αυτή βέβαια η σχολή μετά συνεχίστηκε και στην Ιταλία με τον Μπεκατίνι και είναι και πάρα πολύ επίκαιρη και το έχω πολύ στα βιβλία. Δεν φτάνει πια το καταστατικό των εργαζομένων, το καταστατικό των εργαζομένων είναι ενσωματωμένο στην ασχήμια και του Ηρακλείου και της Αθήνας.

Εγώ όταν πρωτοήρθα στην Ελλάδα, οι πρώτες μελέτες μου ήτανε για το εργατικό κίνημα και τα εργοστάσια και τους εργάτες. Μετά τους άφησα γιατί έβλεπα εκεί υπήρχαν, το ξέρουν ίσως είναι άνθρωποι που είναι εδώ το εργατικό κέντρο, αλλά οι οικοδόμοι είχανε μεγάλη ευθύνη για όλο αυτό, έχουν μεγάλη ευθύνη γι' αυτό που έγινε στην Αθήνα. Δεν φτάνει λοιπόν το καταστατικό των εργαζομένων για να κινηθούν οι κοινωνίες σε μια τροχιά απελευθερωτική, αυτό που χρειάζεται είναι η αφετηρία να είναι το καταστατικό του τόπου και του εδάφους και νομίζω μία δουλειά του Επιμελητηρίου ή σοβαρών τοπικών θεσμών περιφερειακών ή περιφέρειας ήταν να φτιάξουν ένα καταστατικό του τόπου, του τοπίου της

Κρήτης. Οπότε εκεί να είναι ξεκαθαρισμένο που χτίζουμε, που δεν χτίζουμε, τι παράγουμε, που είναι αυτές οι δραστηριότητες, που είναι οι άλλες.

Αν λυθεί αυτό που είναι στο κάτω – κάτω η παρέμβαση του πολιτικού ανθρώπου και μετά σε αυτό το πλαίσιο βάζεις, η πόλη βάζει τους κανόνες για να αναπτυχθούν είτε συλλογικοί είτε κοινοτικοί είτε ατομικοί φορείς και εκεί ξεπερνιέται κιόλας το ιδιωτικό, δημόσιο και είναι πια καθαρό, αλλιώς είναι όλη αυτή η σύγχυση αριστεροί, δεξιοί και τελικά είναι αριστεροδεξιό όλο. Και όλο είναι ιδιωτικοδημόσιο που έλεγε ο Καραβίδας. Όμως ας μην το προχωρήσουμε άλλο.

Αν μπει λοιπόν το πλαίσιο που μπορεί να έρθει από ένα καταστατικό του τόπου, αυτό πρέπει να το δουλέψετε όχι όμως μόνο μηχανικοί, ιστορικοί, αρχαιολόγοι, γεωτεχνικοί οι πάντες, τότε είναι καθαρό. Έτσι λοιπόν στα πλαίσια στα πλαίσια αυτά όταν αυτό είναι σχεδιασμένο και έχει όρια όλο αυτό, δηλαδή δεν μπορεί να γεμίσετε εδώ ανεμογεννήτριες να σκεπαστεί η Κρήτη με ανεμογεννήτριες. Όμως ένας σχεδιασμός μπορεί να κάνει την ανεμογεννήτρια μία προέκταση της φυσικής ομορφιάς και του φυσικού τοπίου. Δηλαδή δέστε έναν όχι σε μεγάλα μεγέθη αλλά σε micro, μιλάμε πάντα για micro μεγέθη γι' αυτά τα ζητήματα σε περιβάλλοντα όπως αυτό της Κρήτης. Λοιπόν το ένα είναι γι' αυτό.

Όπως επίσης για τα φωτοβολταϊκά η γνώμη μου είναι ότι φωτοβολταϊκά δεν μπορούν να μπαίνουν σε περιοχές ελαιώνα και καλλιεργήσιμες περιοχές, εκεί θα μπει όρος. Αν υπάρχουν άλλοι τόποι οι οποίοι δεν είναι παραγωγικοί αλλά μετά εκεί δεν προσβάλλεται και η φυσιογνωμία του τόπου, η αισθητική, η φυσική και η ιστορική, επίσης μπορούν εκεί να γίνουν παρεμβάσεις. Όχι αυτό το άγριο, εγώ βλέπω αυτή την ευαισθησία που υπάρχει γι' αυτές τις παρεμβάσεις, αλλά δεν είδα και δεν βλέπω την ανάλογη καταστροφή που προκάλεσε αυτή τα λάβα του τσιμέντου. Να είμαστε ειλικρινείς μεταξύ μας. Ακούω για τα φωτοβολταϊκά αλλά δεν λέτε για τα τσιμεντένια φωτοβολταϊκά που κατέστρεψαν την Κρήτη και όλη

την Ελλάδα, καθαρές κουβέντες. Γιατί, για πολλούς λόγους και επειδή αυτό το οικολόγοι στην Ελλάδα που είναι ολόκληρη ιστορία, η γνώμη δεν έχουνε τα μέσα τα διανοητικά να ανέλυαν τις αλληλεξαρτήσεις όλων αυτών των πραγμάτων. Ειδικά οι οικολόγοι στην Ελλάδα το φαινόμενο αυτό της τερατούπολης δεν το είχανε αναλύσει, ήτανε αδύνατοι διανοητικά να το κάνουν, ίσως και τεμπέληδες. Υπάρχει στην Ελλάδα διανοητική τεμπελιά μεγάλη.

Έτσι λοιπόν από τη στιγμή που υπάρχει ο σχεδιασμός θα πρέπει να δει κανείς, όχι βέβαια στο Καστέλι που θα γίνει ένα αεροδρόμιο, γιατί η Κρήτη σαφώς θέλει αεροδρόμιο, αλλά όχι στο Καστέλι αυτή η περιοχή που την είδα και χθες έχετε τόσους άλλους τόπους που μπορεί αυτό να σχεδιαστεί.

Και βέβαια για τα λιμάνια, κοιτάξτε εκεί θα πρέπει να δει κανείς το εθνικό συμφέρον σε σχέση με το τοπικό, επίσης και με το περιφερειακό εκεί της Κρήτης συμφέρον και αυτά, αλλά όμως η Ελλάδα από το '85 έχασε ένα μεγάλο ραντεβού με τα λιμάνια. Να μην σας πω πολλά τώρα και είναι και η ώρα αυτή, καλέστε με μια μέρα να σας μιλήσω ίσως γι' αυτό, πολύ το πάλεψε εγώ αυτό, η χώρα αυτή θα ήτανε κέντρο που παγκόσμιου συστήματος μεταφορών έπρεπε να είναι χωρίς να έχει προβλήματα με το περιβάλλον και έτσι αυτή η χώρα θα δάνειζε δεν θα δανείζονταν. Γιατί αυτή η χώρα έπρεπε να δανείζει ή τέλος πάντων να μη δανείζει γιατί και ο δανεισμός είναι..., θα βρίσκαμε άλλους..., αυτό θέλω να πω. Αλλά ήτανε μία χώρα η οποία έπρεπε να κινείται στους ρυθμούς ανάπτυξης των αναπτυσσόμενων, των αναδεικνυόμενων χωρών, δηλαδή μιλώ για τη Βραζιλία, την Ινδία κ.λ.π. Η Ελλάδα έπρεπε να είναι σε αυτόν για πολλούς λόγους, σε αυτή την τροχιά, όχι να είναι Νότια Αμερική της δεκαετίας του '80 με το χρέος εννοώ και όλα αυτά.

Εκεί η Ελλάδα θέλει ένα μεγάλο λιμάνι στην Κρήτη, μπορεί να μην είναι και ο νότος, αυτό πρέπει να σχεδιαστεί, που, τι, το θέλει όμως αυτό. Μια άλλη μέρα μπορούμε να το κουβεντιάσουμε γιατί ο Πειραιάς δεν είναι, λάθος αυτό που γίνεται με τον Πειραιά, ο Πειραιάς είναι πολύ μέσα και πολλά,

είναι πως κινούνται σήμερα όλο το διεθνές εμπόριο περνάει από εσάς εδώ. Και το παίρνουνε ποιοι; Δεν είναι τώρα, είπα, ξέρετε τη γνώμη μου για τον πολιτικό κόσμο ή και για τις λεγόμενες ελίτ στην Ελλάδα τις οικονομικές. Άμα είχαμε οικονομικές ελίτ δεν θα είχαμε αυτό το πολιτικό προσωπικό, οικονομικές ελίτ και με στρατηγική τώρα, καταλαβαίνετε τι σας λέω.

Η σύγκρουση με τη Γερμανία, αλλά κανείς δεν το αναδεικνύει έρχονται οι Γερμανοί και σας λένε, ειδικές ζώνες ή ακόμα λέτε και τα φωτοβολταϊκά που είναι και επιδότηση της βιομηχανίας τους και το ένα και το άλλο. Η μεγάλη σύγκρουση, αυτοί οι δικοί μας κοιμούνται ή είχαμε τις κωμικές εικόνες, δεν θυμάστε εκεί με την Κόσκωτα, θυμάστε εκείνα, όλους αυτούς τους επαναστάτες στη Θεσσαλονίκη με τις γραβάτες, αυτούς τους αιώνιους Υπουργούς. Αυτοί είναι περίπου σαν και εμένα στην ηλικία, είναι αιώνιοι Υπουργοί, ούτε στην Κίνα είναι έτσι, πρέπει να τους αλλάζουν. Είναι και Υπουργοί για όλες τις εποχές και για το σοσιαλισμό και για τον κομμουνισμό και για τον καπιταλισμό, για ότι δουλειά θέλεις είναι, μιλάμε για εκφυλισμό.

Η μεγάλη σύγκρουσή μας με τη Γερμανία είναι που δεν μπορεί, τώρα εγώ δεν σας κάνω αντιγερμανισμό προσέξτε δεν είναι αυτό καθόλου. Αυτό μπορούσε να λυθεί και σε μία ισότιμη συζήτηση και συνεργασία κ.λ.π., είναι τα λιμάνια, γιατί αυτό όλο το παίρνει το Αμβούργο και το Άμστερνταμ και το Ρότερνταμ και δεν το παίρνουμε εμείς, αυτή είναι η συζήτηση. Και στα πλαίσια αυτά, μην επεκταθώ όμως έτσι δεν είναι; Οργανώστε μια συζήτηση μια μέρα γι' αυτό να μιλήσουμε. Εγώ συγκινούμαι όταν πρωτοέκανα αυτό το κείμενο χρόνια – χρόνια πριν, που το έβαλε ο Λέων ο Καραπαναγιώτης που ξέρετε, εγώ ήμουνα σε επίπεδο σύγκρουσης κόκκινο πανί ας το πούμε για πολλά συμφέροντα κ.λ.π., αλλά θυμάμαι αυτός ο ευγενής άνθρωπος ο Λέων ο Καραπαναγιώτης, άλλου επιπέδου άνθρωποι η γενιά μου με αυτούς της γενιάς μου εγώ είχα κακές εμπειρίες πολύ κακές, που είναι στις εφημερίδες. Τα παιδιά της γενιάς πώς τα λένε αυτά, λοιπόν θυμάμαι αυτό

το κείμενο που έλεγε η κεντρικότητα της νότιας Ελλάδας, στον κύκλο αυτό του εμπορίου του διεθνούς και το κοντέινερ το έβαλε πρώτο – πρώτο εκεί στα νέα, σαν να έλεγε, για δέστε αυτός ο νέος άνθρωπος μας λέει..., όχι θέλει λιμάνι η Ελλάδα εδώ και η Κρήτη.

Δεν θα υπάρξει κανένα πρόβλημα αλλοίωσης, η αλλοίωση και η καταστροφή υπάρχει όταν δεν υπάρχει σχεδιασμός, όταν δεν υπάρχει δηλαδή η πόλη, αυτό είναι και αυτό όπως καταλάβατε είναι και μία συζήτηση που σας ανοίγω το τι σημαίνει από εδώ και πέρα θα πρέπει να σημαίνει πολιτική ταυτότητα, δεξιός, αριστερός κ.λ.π., κ.λ.π.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Ο Βασίλης, μετά να μείνει εκεί το μικρόφωνο να μιλήσει ο Οδυσσέας, ο Γιώργος ο Πετράκης και να έρθει μπροστά εδώ για να κλείσουμε.

Έλα Βασίλη.

ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ: Καλησπέρα σε όλους, είμαι ο Βασίλης ο Σκαρβελάκης, είμαι Πολιτικός Μηχανικός.

Πήρα το λόγο γιατί ήθελα πρώτα απ' όλα να ευχαριστήσω τον κ. Χαραλαμπίδη που ήρθε και μας έκανε αυτή τη διάλεξη, οι διαλέξεις σας είναι πάντα επιπέδου και βγαίνει κανείς δύο πόντους ψηλότερος. Και ήθελα να σας θέσω και δύο ερωτήσεις, αλλά πρώτα ήθελα να πω μία ιστορία.

Το 1996 θυμάμαι ήτανε Κυριακή πρωί, είχα ξυπνήσει και στο σπίτι μου που είναι σπίτι ΠΑΣΟΚων ήτανε ανοιχτή η τηλεόραση στο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ. Θυμάμαι το προηγούμενο βράδυ κάποιος φίλος είχε γιορτή και είχαμε κρατήσει λίγο παραπάνω. Λοιπόν έβλεπα πολλές ομιλίες, ξαφνικά κάποια στιγμή ασυναίσθητα η τηλεόραση μου τράβηξε το βλέμμα μου, νομίζω ότι βρήκα..., ήμουνα πολύ μικρός βέβαια τότε, νόμιζα βρήκα τον Γκάντι μου και εγώ, ήτανε ο κ. Χαραλαμπίδης, ο οποίος εγώ τότε σαν φοιτητής στην Ιταλία βρήκα κάποιον ο οποίος καταλάβαινε τις απόψεις μου, καταλάβαινε αυτό που σκεφτόμουνα εγώ. Και νομίζω ότι αυτό

είναι και διάφορων άλλων συναδέλφων που είναι εδώ πέρα που ήμασταν στην Ιταλία τότε, αισθάνονται με τον ίδιο τρόπο. Και πρέπει να σας πω ότι η συνεισφορά, πόσο σημαντική ήτανε η συνεισφορά σας σε μας τότε στους φοιτητές της Ιταλίας, φάνηκε μετά που φύγατε από το ΠΑΣΟΚ, διότι μας αγνόησαν εντελώς και τέλος πάντων αυτοί..., τέλος πάντων.

Εγώ ήθελα να πω ότι, μπορεί κάποιος να συμφωνήσει ή να διαφωνήσει σε πάρα πολλά πράγματα με τον κ. Χαραλαμπίδη, δηλαδή εγώ συμφωνώ σε πολλά πράγματα, όπως είναι αυτό που είπε στο τέλος για την αποκέντρωση των εργατών, το οποίο το έχει κάνει κίνημά της η Ινδία και έχει στηρίξει την ανάπτυξη της τα πέντε τελευταία χρόνια σε αυτό το επίπεδο και μιλάμε για μια χώρα τώρα ενός δισεκατομμυρίου κατοίκων. Ή όπως είπε αυτό για τον παραλιακό του Ηρακλείου και εγώ πιστεύω στην αναδιάρθρωση και στην...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Βασίλη για την οικονομία της συζήτησης.

ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ: Ναι, ναι τελειώνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Επειδή είναι ακόμα δυο – τρεις να μιλήσουν.

ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ: Ναι τελειώνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Το ερώτημα.

ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ: Ναι είναι σημαντικό όμως αυτό που θέλω να πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Ναι.

ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ: Επίσης μπορώ να διαφωνήσω μαζί του στο ότι για το Χάρβαρντ που είπατε, εγώ πιστεύω ότι το Χάρβαρντ είναι εξαιρετικό.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Ε ναι δεν είπα αυτό, εγώ είπα ότι...

ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ: Απλά είπατε...

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Όχι ήθελα αν διακωμωδήσω, κοιτάξτε αυτοί οι άνθρωποι δεν ήταν στο Χάρβαρντ τώρα, άμα ήτανε στο Χάρβαρντ θα ήτανε...

ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ: Όχι εγώ ήθελα...

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Απλώς έχουνε βρει τους Αφρικανούς εδώ και τους λένε ήτανε στο Χάρβαρντ, αυτό θέλω να σας πω, ότι σας θεωρούν Αφρικανούς αυτό θέλω να πω.

ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ: Έχετε δίκιο αλλά το σημαντικό του Χάρβαρντ επειδή το είπατε...

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Και επειδή αρκετά...

ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ: Δεν είναι η παιδεία στα αμφιθέατρα.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Συγγνώμη λίγο επειδή ήσουν στην Ιταλία αγαπητέ μου, στην Ιταλία δεν θα τολμούσε κανείς να έρθει και να παρουσιάζει πώς το λένε φύκια; Κατάλαβες; Στην Ιταλία κάποιος που δεν ήταν δεν θα το επέτρεπε η δημόσια σφαίρα, θα τον έλεγαν «πήγαινε στο σπίτι σου».

ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ: Αυτό που ήθελα να πω εγώ είναι ότι, επειδή δεν έχω σπουδάσει μόνο στην Ιταλία, το μεγάλο μέρος της εκπαίδευσης που γίνεται στο Χάρβαρντ δεν γίνεται μέσα στα αμφιθέατρα.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Είναι δεδομένα μην ταλαιπωρείστε.

ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ: Μιας (...) εκπαίδευσης, παράδειγμα...

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Σας είπα εγώ για τα Πανεπιστήμια τα αμερικάνικα ότι...

ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ: Γίνεται στο Ολύμπους Φιλ και στο Κάμπριτζ κάπου...

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Κοιτάξτε εγώ πιστεύω ότι η Αμερική είναι...

ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ: Εγώ άλλο ήθελα κάτι άλλο...

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Ναι προχωράμε.

ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ: Εγώ ήθελα να σας ρωτήσω κάτι άλλο, είπατε δυο πολύ σημαντικές έννοιες, για την ανθρωπολογική χειραγώγηση της Ελλάδας και για τις παραδοσιακές οικονομικές πολιτικές και είναι έννοιες που μου άρεσαν. Θα ήθελα να ακούσω περισσότερα γι' αυτές, αν μπορούσατε μια και δεν έχουμε τη δυνατότητα να ακούμε πάρα πολλά.

Σας ευχαριστώ πολύ.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Να είστε καλά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Για να πάρουν το λόγο όλοι, ο Οδυσσέας, ο Γιώργος και ο Γιάννης ο Κασαπάκης και κλείσαμε.

Έλα Οδυσσέα.

ΣΓΟΥΡΟΣ: Θα ήθελα και εγώ από τη μεριά μου να πω ένα ευχαριστώ στον κ. Χαραλαμπίδη για την παρουσία του εδώ απόψε. Φάνηκε τελικά ότι η σχεδία λόγου ο κύκλος δηλαδή διαλέξεων, συζητήσεων, παρεμβάσεων που θα οργανώνει το Τεχνικό Επιμελητήριο από εδώ και πέρα με καλεσμένους, όχι

κατ' ανάγκη συναδέλφους μηχανικούς, αλλά ανθρώπους που έχουνε ευρύτερα ενδιαφέροντα, μπορεί πραγματικά καμία φορά να παραγάγει συζητήσεις, οι οποίες μπορεί να είναι και απρόοπτες, όπως ας πούμε αυτή εδώ απόψε.

Θα ήθελα να πω ότι άκουσα με πολλή προσοχή, θα ήθελα να σταθώ ιδιαίτερα σε ένα σημείο στο οποίο θα ήθελα να υποβάλλω μία μικρή ένσταση. Υπήρξε μία πάρα πολύ μεγάλη επικέντρωση σε ζητήματα αισθητικά, δηλαδή στα ζητήματα τα επιφανόμενα που έχουνε να κάνουνε με την πόλη. Θέλω να σας πω ότι τα τελευταία τρία χρόνια το πιο σημαντικό κείμενο που διάβασα για ζητήματα πολεοδομίας, αρχιτεκτονικής και δράσης της κοινωνίας των πολιτών, είναι γραμμένα από έναν κοινωνικό ανθρωπολόγο. Είναι ο Φράνκο Λα Σέκλα, είναι καθηγητής του Πανεπιστημίου της Βαρκελώνης και ο τίτλος του βιβλίου παρακαλώ είναι «Ενάντια στην αρχιτεκτονική».

Για να γίνω πιο σαφής, ο Φράνκο Λα Σέκλα λοιπόν πιστεύει ότι το ζήτημα το αισθητικό είναι ένα ζήτημα κατεξοχήν ηθικό και όταν λέμε ηθικό ζήτημα εννοούμε ένα ζήτημα πολιτικό και πολιτισμικό. Άρα λοιπόν οι πόλεις μας, ο τρόπος που εξελίσσονται, που αναπτύσσονται, και μάλιστα σε ένα περιβάλλον σύγχρονο απόλυτης μονοτροπίας των αγορών, είναι ένας τρόπος που σχετίζεται ακριβώς κυρίως με τους πολιτικούς μηχανισμούς που παράγουνε, σε ένα επίπεδο από το θεσμικό μέχρι και το φυσικό παρεμβάσεις και βεβαίως έχει να κάνει πάντα με τις πολιτισμικές αναφορές που φιλοξενούν αυτές τις δραστηριότητες.

Θα ήτανε πολύ σημαντικό πιστεύω σήμερα να μπορέσουμε να απαντήσουμε στην πόλη του Ηρακλείου, στις τοπικές κοινότητες, στις ανθρώπινες κοινωνίες, στη βόρεια πλευρά της Κρήτης στην οποία αναφερθήκαμε τόσο πολύ, με ποιο τρόπο το Ηράκλειο μπορεί να γίνει μια καλύτερη πόλη με λιγότερα αυθαίρετα. Πώς θα μπορέσει να αποκτήσει αξίες που έχουνε να κάνουνε με την αναβάθμιση του δημόσιου χώρου, πώς θα αποδώσει τους ιστορικούς του άξονες σε μία ζωντανή καθημερινή διαπραγματεύση, πώς θα μπορέσει να αποκτήσει

μια άλλη σχέση με τις αντοχές που έχουνε ακόμα απομείνει στο ευρύτερο φυσικό περιβάλλον, πώς θα μπορέσει να οργανώσει αν θέλετε ένα ρυθμιστικό, το οποίο θα είναι... (αλλαγή κασέτας)

ΣΓΟΥΡΟΣ: ...ή θα έχουμε περισσότερα αετώματα στις οικοδομές, αλλά με ποιο τρόπο θα μπορεί ο κόσμος στην περιοχή που ζει να αισθάνεται ότι δεν είναι αποκλεισμένος. Δεν θα υπάρχουν περιοχές για παράδειγμα όπως ο οικισμός των Ρομά στην Αλικαρνασσό, που είναι ένας τόπος γεμάτος σκουπίδια. Δεν θα υπάρχουν περιοχές αυθαιρέτων όπως για παράδειγμα η περιοχή των Δειλινών, όπου δεν υπάρχει καν η έννοια του δημόσιου χώρου.

Αυτά είναι όλα ζητήματα πολύ συγκεκριμένα, υπαρκτά, στα οποία οι απαντήσεις της αρχιτεκτονικής ή τα εργαλεία της αρχιτεκτονικής δεν επαρκούν. Χρειαζόμαστε μια διαπραγμάτευση, μια συζήτηση και μια οργάνωση σε ένα επίπεδο πιο θεσμικό, το οποίο θα μπορεί να δίνει απαντήσεις που θα κάνουν το επίπεδο ζωής των πολιτών καλύτερο. Σε αυτή την προσπάθεια νομίζω ο ρόλος και του Επιστημονικού Επιμελητηρίου των Ελλήνων Μηχανικών, αλλά κυρίως της κοινωνίας των πολιτών είναι πρωταρχικός. Και πιστεύω ότι πάνω σε αυτά τα ζητήματα πρέπει κυρίως να εστιάζουμε, να δίνουμε βαρύτητα και όχι σε ζητήματα μόνο που έχουνε να κάνουν με μία αισθητική ή μια αισθητική προτίμηση αν θέλετε που μπορεί να τη σεβαστώ και που βέβαια στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα στην Ελλάδα υπηρετήθηκε από εξαιρετικούς αρχιτέκτονες, όχι μόνο από το μεγάλο Δημήτρη Πικιώνη, αλλά και από τον Άρη Κωνσταντινίδη και από τον Τάκη Ζενέτο. Ο κάθε ένας με ένα τρόπο έκτισε ένα παράδειγμα.

Εμείς είναι καλό σήμερα να έχουμε υπόψη μας αυτά τα παραδείγματα και βεβαίως κυρίως όταν συζητάμε για τα ζητήματα της πόλης πιστεύω, δεν πρέπει να στεκόμαστε μόνο στο περιτύλιγμα, αλλά κυρίως πρέπει να μπαίνουμε στην ουσία, στο βάθος των πραγμάτων, και κυρίως να προσπαθούμε να επηρεάζουμε τους μηχανισμούς που

μπορούν να κάνουνε την πόλη, την πολεοδομία και την αρχιτεκτονική καλύτερη. Αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Ευχαριστούμε Οδυσσέα, ο Γιώργος ο Πετράκης.

ΠΕΤΡΑΚΗΣ: Με πρόλαβε ο Οδυσσέας, δεν μου άφησε και πολλά να πω, εν πάση περιπτώσει αυτό που θα ήθελα εγώ να συμπληρώσω είναι ότι έγιναν αρκετές αναφορές και νύξεις στη λέξη μπετόν, τσιμέντο, σίδηρο, όλα αυτά. Μη φτάνουμε ξανά να απλουστεύουμε κάποια πράγματα και να πέφτουμε στην λούμπα να ενοχοποιούμε υλικά, ενώ ένοχη είναι η χρήση των υλικών που γίνεται. Έτσι σαν μία αναφορά το λέω αυτό.

Σε ότι αφορά τώρα το σημαντικότερο που εμένα αυτό με προβληματίζει περισσότερο είναι ότι όταν φτάνουμε στο δια ταύτα, δηλαδή όταν φτάσουμε να προτείνουμε κάτι το πώς ξεπερνάμε ένα πρόβλημα το οποίο διαπιστώνουμε μέσα από τις παθογένειες μίας κοινωνίας τις ιστορικές πορείες που ακολουθεί και τα σχετικά γεγονότα που μας οδηγούνε να φτάνουμε κάπου, η πρόταση είναι το σημαίνον και το σημαντικό σε αυτή την περίπτωση.

Θα ήθελα να πω στον αγαπητό κ. Μιχάλη Χαραλαμπίδη, Μιχάλη, ότι όποτε προτάθηκαν ιδανικές πόλεις ιστορικά και διαχρονικά ή παρέμειναν ουτοπίες που το προτιμώ ή υλοποιήθηκαν αποφασιστικά ολοκληρωτικά καθεστώτα. Ένα πάρα πολύ σημαντικό γεγονός για όσους τουλάχιστον προσπαθούνε να διαβάζουν την ιστορία της αρχιτεκτονικής πολεοδομίας και γενικά τους σχεδιασμού και της οργάνωσης του χώρου.

Αυτό έχει μία πολύ απλά εξήγηση, νομίζω ότι την υπονόησε λίγο ο Οδυσσέας, ότι μια πόλη δεν είναι ένα μέγεθος και μια ποιότητα η οποία σχεδιάζεται και δημιουργείται κατά τη βούληση την αισθητική επιθυμία και την οργανωτική, τον οργανωτικό οραματισμό κάποιου, αλλά είναι ένα πολύ δυναμικό γεγονός, είναι ένα αθροιστικό φαινόμενο συμπεριφορών, γεγονότων, καταβολών ψυχολογικών,

οικονομικών, πολιτικών και πολλά άλλα δεδομένα, τα οποία δυστυχώς δεν είναι τόσο εύκολο ούτε να ελεγχθούν ούτε και να μπουν σε ένα προγραμματικό μέγεθος και να μετατραπούν σε μία πόλη.

Γι' αυτό το λόγο θεωρώ ότι θα πρέπει να είμαστε πάρα πολύ προσεκτικοί όταν μιλάμε γι' αυτά τα γεγονότα, καλό είναι να υπάρχουν οι ουτοπίες και της Ρωμανίας όπως και της Αρκαδίας με τη συμβολική τους έννοια, να τις έχουμε σαν φάρο κυρίως στο ανθρωπολογικό και στο κοινωνικό επίπεδο κατά την άποψή μου και όχι τόσο στο οργανωτικό του χώρου, του σχεδιασμού του χώρου.

Εγώ προσωπικά δεν γνωρίζω άλλα παραδείγματα από αυτά που ανέφερα στην ιστορία της αρχιτεκτονικής παρά μόνο σχεδιασμένα από ολοκληρωτικά καθεστώτα ή αυτοκράτορες και από 'κει και πέρα η κάθε πόλη μέσα από αυτή τη διαδικασία που πολύ εύστοχα περιέγραψε ο Οδυσσέας, θεωρώ ότι μπορεί να βρίσκει τους τρόπους να εκσυγχρονίζεται, να προχωράει και αισθητικά αλλά και λειτουργικά να επενδύει στο χώρο και να δημιουργεί βιώσιμα αστικά περιβάλλοντα για τους κατοίκους που κάθε φορά την χρησιμοποιούνε.

Και κλείνοντας θεωρώ και εγώ ότι σαφώς και δεν είναι η πρόταση τα αετώματα, γιατί αλίμονο μας εάν παίρνουμε κάποια σχήματα τα οποία απλά εκφράζουνε μορφές και όχι ουσία ειδικά μέσα στις σημερινές συνθήκες που έχουνε πάψει να είναι μορφοκρατικές, αλλά έχουνε άλλες δυναμικές. Αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Ωραία, ευχαριστούμε Γιώργο, εδώ είναι ο Γιάννης ακόμα για να κλείσουμε, να φέρουμε το μικρόφωνο ή έλα Γιάννη από εδώ.

ΚΑΣΑΠΑΚΗΣ: Εγώ αρχιτέκτονας δεν είμαι, είμαι λίγο πιο πεζός, όλα αυτά στην Ελλάδα μάθαμε να λένε ότι γεννήθηκε η φιλοσοφία, γεννήθηκαν όλες οι ευγενείς επιστήμες. Πρακτικά τι γίνεται σήμερα; Λέτε για πολεοδομία της κατεδάφισης, το κόστος; Είναι όπως στο χωριό μου που λέμε τώρα όλοι εδώ

στην Κρήτη έχουμε εγκαταλείψει τα χωριά, είχαμε καλούς αγρούς, τους αφήσαμε, πιάσανε οι ασπαλάθοι και οι αστιβίδες. Για να ξαναγίνουν αυτοί οι αγροί παραγωγικοί χρειάζεται ο σπόρος τον οποίο και αυτό το σπόρο που είχαμε τον χάσαμε.

Όλα αυτά λοιπόν πεζά μεν αλλά η καθημερινότητα. Στο Ηράκλειο αυτό που λέτε δυστυχώς το έχουμε με αρνητική εμπειρία, δημιουργήσαμε τη βιομηχανική περιοχή του Ηρακλείου σε μια περιοχή παρθένα που θα μπορούσε κάλλιστα να γίνει μια δορυφόρος της πόλης του Ηρακλείου. Και όμως η ταγοί μας τότε αποφάσισαν έτσι.

Πρακτικά λοιπόν όλα αυτά που λέτε συμφωνούμε, πώς θα γίνουν; Αύριο το πρωί εγώ πρέπει να φάω, με τις θεωρίες τι;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Ωραία ο Γιώργος ο Αλεξάκης, το τελευταίο ερώτημα και τοποθέτηση.

ΑΛΕΞΑΚΗΣ: Η συζήτηση είναι ωραία όταν ο ένας παίρνει τη σκυτάλη από την τοποθέτηση του προηγούμενου. Εγώ θα πάρω τη σκυτάλη από την τοποθέτηση του πιο προηγούμενου του Γιώργου, για να προσθέσω ότι επιτυχή παραδείγματα νέων πόλεων πραγματικά δεν έχουμε. Εκτός από τα ανατολικά κράτη ούτε στο δυτικό κόσμο είναι επιτυχή τα παραδείγματα των νέων πόλεων π.χ. στην Αγγλία. Κατάντησαν υπνούπολεις.

Οι πόλεις τις δημιουργεί η ιστορία και η κοινωνία, δεν τις δημιουργούν οι μηχανικοί ή οι σχεδιαστές. Εγώ τρέμω στην ιδέα όταν σχεδιάζω ένα μικρό οικισμό, ένα μικρό οικοδομικό συνεταιρισμό, ότι αναλαμβάνω την ευθύνη να δημιουργήσω μία πόλη. Είναι πάρα πολύ δύσκολο αυτό.

Επανερχομαι όμως ένα άλλο θέμα στο οποίο θέλω τη γνώμη σας, την ευθύνη του πολίτη, την ευθύνη του τεχνικού είτε μηχανικός είναι είτε καλουπατζής και την ευθύνη του πολιτικού είτε της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είτε του κεντρικού κράτους. Την ευθύνη αυτών των τριών βαθμίδων στο προτσές. Δηλαδή όταν συζητάμε για την ανάπτυξη γενικά, αλλά όταν

ερχόμαστε επί του συγκεκριμένου για παράδειγμα στην Κρήτη και αν συζητάμε για την γραμμική ανάπτυξη της Κρήτης, θα βρούμε πάρα πολλούς πρόθυμους πολίτες να την υποστηρίξουν, πάρα πολλούς πρόθυμους Δημάρχους από την Ανατολή μέχρι τη Δύση της να λένε, επέκταση του σχεδίου και εδώ θέλω και εδώ και εδώ και πάρα πολύ πρόθυμους πολιτικούς που παίρνουν τις αποφάσεις να εγκρίνουν αυτό το πράγμα και μόνο να το πούμε σε ένα μήνα θα δηλώσουν όλοι συμμετοχή ότι θέλουν από την Ανατολή μέχρι τη Δύση στην Κρήτη μία πόλη ενιαία.

Σε αυτή τη διαδικασία που όλοι λέμε ότι είναι λάθος, ότι δεν πρέπει να είναι το συνεχές, στην πράξη όταν έρθει η ώρα της πράξης, όλες αυτές οι βαθμίδες σας λέω ότι συνήθως λένε ναι. Ποια είναι λοιπόν η ευθύνη του μηχανικού, η ευθύνη του πολίτη, η ευθύνη του πολιτικού;

Κλείνοντας θα πω Πέτρο ότι πέτυχε το πείραμα, είναι πολύ ωραίο να συζητάμε μηχανικοί με διανοούμενους, είναι πολύ ωραίο να βγαίνουμε εμείς έξω από την μικρή μας τεχνική εικόνα. Η λύση συνήθως είναι out of the box και είναι πολύ ωραίο να βλέπουμε με επαγωγικά βήματα ότι σημασία πολύ δεν έχει η απόσταση της ρυμοτομικής από την οικοδομική γραμμή, αλλά από διαφορετικά άλλα πολιτικά και κοινωνικά θέματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Γιώργο ευχαριστώ.

Νομίζω πριν πάρεις το λόγο Μιχάλη και να κλείσω με αυτό σε ότι αφορά τη δικιά μου τοποθέτηση, ότι η σημερινή σας συμμετοχή σε αυτή την πολύ ωραία συζήτηση – διάλογο την κατέστησε πετυχημένη και θα συνεχίσουμε ακριβώς το ίδιο μοτίβο, σε αυτό το άνοιγμα διαλόγου και το οποίο μπορεί να ακούγονται ενδεχομένως πράγματα τα οποία να ακούγονται πρώτη φορά, να ακούγονται κάπως περίεργα, αλλά νομίζω ότι δημιουργεί έτσι ένα πολύ ωραίο περιβάλλον, το οποίο μάλλον εξερχόμαστε όλοι κερδισμένοι σε επίπεδο γνώσης.

Υπό αυτή την έννοια λοιπόν πραγματικά η αποψινή εκδήλωση πέτυχε και σε αυτό συμβάλλατε σίγουρα όλοι εσείς.

Μιχάλη το λόγο για τη δευτερολογία σου για να κλείσουμε.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Εγώ χαίρομαι σας το είπα από την αρχή, ότι ήθελα να είχα ένα διάλογο μαζί σας ο οποίος δεν θα είναι μόνο θεωρητικός. Βέβαια αυτή η πλευρά υπάρχει και πρέπει να πω μερικά πράγματα ακριβώς για να κινούμαστε σε ένα επίπεδο υλικό, πραγματικό και όχι σε ένα επίπεδο φαντασιακό ή και της ουτοπίας, η οποία μπορεί να απορρέει από διάφορου τύπου φαντασιώσεις. Πάντοτε υπάρχει μία φαντασίωση, πολλές φορές μπορεί να είναι η φαντασίωση ενός τεχνοκράτη ο οποίος μπορεί να μην είναι και να είναι και ανεπαρκής τεχνοκράτης, ο οποίος κάνει μία τεχνοκρατική φαντασίωση.

Ποια είναι για να φύγουμε από τις φαντασιώσεις και να προσγειωθούμε έτσι νομίζω σε μια πραγματικότητα. Κοιτάξτε, στην Ελλάδα στα ζητήματα αυτά της ανάπτυξης υπάρχει ένα σύστημα χώρας, δεν θέλω να πω σύστημα Ελλάδα γιατί προσβάλω αυτή τη χώρα, το οποίο είναι εντελώς άοπλο ή και υφιστάμενο ή και παγκοσμιοποιούμενο. Ή παγκοσμιοποιείσαι ή σε παγκοσμιοποιούν ή MC DONALD'S ή όλη αυτή την γαστρονομία που έχετε εδώ έτσι; Έτσι είναι τα πράγματα. Μπορώ να φέρω και άλλα παραδείγματα αλλά να μην φέρουμε παραδείγματα.

Λοιπόν για να προσγειωθούμε καλά και αυτό αφορά και το Επιμελητήριο σας και όλους εσάς εδώ και γενικότερα όλο το σύστημα το μορφωτικό και το πολιτικό Ελλάδα. Κοιτάξτε για να μπει η χώρα αυτή σε μια συζήτηση σοβαρή, επαρκή και ευθύνης πρέπει να έχει τους άνεργους θεσμούς όπου καλλιεργούνται αυτές οι ιδέες σε επίπεδα πανεπιστημιακά, αναλυτικά, ερευνητικά κέντρα κ.λ.π. Στην Ελλάδα αυτές οι σπουδές δεν υπάρχουν για να είμαστε σοβαροί. Τι σημαίνει πολεοδομικά τμήματα στις σχολές; Υπάρχει κοινωνιολογία της πόλης στην Ελλάδα; Υπάρχει κοινωνιολογία της υπαίθρου; Υπάρχει σχολή αναπτυξιολογίας; Θέλετε να πάμε στην πώς την λέγανε ΕΝΑΕ; Των Νομαρχών ή ΚΕΔΚΕ, για φέρτε μου

ένα βιβλίο της ΚΕΔΚΕ σοβαρό. Ή αγαπητέ Οδυσσέα φέρε μου ένα σοβαρό βιβλίο του Τεχνικού Επιμελητηρίου να διαβάσω, να μάθω κάτι.

Πού να πάμε; Εγώ πήγα μια μέρα, με κάλεσαν πολύ αργά, πρώτα με κάλεσαν στο Μιλάνο, εδώ και εκεί όπως σας είπα και μετά με κάλεσαν στη Θεσσαλονίκη, είναι ένας Μεσαίωνας αυτοί οι άνθρωποι και μάλιστα έκανα το λάθος κάποια στιγμή γιατί εγώ είμαι πολύ δημοκρατικός άνθρωπος και ανοιχτός, να στείλω στις συναντήσεις που κάνανε πιο ειδικευμένοι στα περί τα πολεοδομικά σε μια συζήτηση διεθνή. Μετά μου είπαν εκεί οι άλλοι ξένοι και έστειλα κάποιον από το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, μου είπαν Μιχάλη όχι σε παρακαλούμε, γι' αυτό αυτό το κλείσιμο αυτών των φοβικών πανεπιστημίων και γι' αυτό το σχόλιό μου πριν για πολλά πράγματα.

Λέω ότι το σύστημα Ελλάδα είναι εντελώς άοπλο να σταθεί στα ζητήματα που σήμερα είναι πολύ επίκαιρα. Γιατί έχει κλείσει η περίοδος αυτού του εκσυγχρονιστικού λεγόμενου μοντέλου, τώρα είμαστε μετά τον εκσυγχρονισμό, είμαστε σε αυτό που ονομάζεται παγκοσμιοποίηση και είμαστε στο τέλος αυτού που ονομάζεται φορντισμός, τα μεγάλα εργοστάσια που φύγανε και έχουμε πλέον άλλα μοντέλα.

Απ' ότι κατάλαβα οι δικές σας σπουδές είναι περισσότερο μέχρι εκεί, στο προηγούμενο φορντικό πρότυπο ή και το των προηγούμενων δεκαετιών. Έτσι λοιπόν η θεωρητική αυτή για να μην είμαστε σε μια ουτοπία, είναι ότι πρώτα να καθίσουμε να αναπτύξουμε αυτές τις σπουδές και αυτή τη συζήτηση. Αυτή η συζήτηση στην Ελλάδα δεν υπάρχει, συζήτηση για τα ζητήματα της ανάπτυξης δεν υπάρχει και έτσι αυτό καταλήγει στο ερώτημα το αγωνιώδες, εγώ θέλω τι είπατε; Να ζήσω, να φάω, γιατί δεν υπάρχει η πολιτική, η πόλη που είναι πρόλογος, είναι πρόβλεψη, είναι σχεδιασμός ώστε αυτό το ατομικό και το αγωνιώδες να το προβλέπει και να το κάνει συλλογικό κ.λ.π., κ.λ.π.

Έτσι λοιπόν πρέπει πρώτα να συμφωνήσουμε σε αυτό και εγώ το πρώτο που ήθελα να κάνω στη χώρα αυτή ίσως να

ήτανε αυτές οι σπουδές να ανθίσουν. Τώρα επειδή είναι αυτές οι πολλές μεγάλες μεταβολές και εκεί είναι η πρώτη ερώτηση, επανέρχονται στο όλο το ζήτημα των παλαιών παραγωγικών συστημάτων ή ακόμη και συστημάτων δόμησης κ.λ.π. Σας είπα τώρα με αυτό ασχολούνται οι πολυεθνικές και ασχολούνται και πολλά νέα αμερικάνικα πανεπιστήμια.

Ας πάμε όμως τώρα σε άλλα ζητήματα που βάλανε ορισμένοι εδώ συνάδελφοί σας. Κοιτάξτε τα ζητήματα αυτά δεν είναι μόνο ζητήματα των αρχιτεκτόνων και σας είπα πριν και των πολεοδόμων, που πια αυτά τα ζητήματα είναι ζητήματα των κοινωνικών επιστημών. Επομένως όταν θα μιλήσουμε γι' αυτά δεν χρειάζεται μόνο μία αρχιτεκτονοκεντρική προσέγγιση που μένει μόνο στο ζήτημα το αισθητικό σε micro επίπεδο ή μιας κατοικίας. Η συζήτηση που σας έκανα εγώ είναι macro πολεοδομική και macro χωροταξική. Εκτός του ότι αυτά τα ζητήματα πια δεν είναι ζητήματα μόνο αυτών των δικών σας λίγο πολύ επιστημών ή που επιπλέον σας είπα οι επιστήμες πλέον και οι δικές σας είναι επιστήμες κοινωνικές, ακόμη και ανθρωπολογικές ή αυτά όλα πρέπει να τα δούνε όλοι οι αυτοί. Τέλειωσε η περίοδος των ειδικεύσεων, χρειάζεται μία διεπιστημονική συνολικότερη προσέγγιση. Αυτό το λέει πολύ καλά ο Κανέλα ο Πρύτανης εκεί κάποιοι από εσάς εδώ ήτανε και μαθητές του Κανέλα, φοιτητές του, στη συζήτηση που γίνεται στο Μιλάνο για το ζήτημα των νέων πόλεων.

Τώρα κοιτάξτε, ακόμα και η λέξη ουτοπία τι σημαίνει; Ου τόπος και στην Ελλάδα αυτού του τύπου που λίγο πολύ είδα υπερασπιστήκατε, οι απόψεις, οδήγησαν στην καταστροφή του τόπου. Το Ηράκλειο, η Αθήνα είναι μία περίπτωση παγκόσμια πρόκλησης μεγάλης, ύβρις μεγάλη καταστροφής του τόπου και του εδάφους, του πνεύματος του τόπου που λέει και ο Σέκλα, που έλεγε πριν. Εδώ έγινε αυτό και επειδή δεν έχουμε τόπο χρειάζεται μία από το ου τόπος να βρούμε τόπο όπως λέει και ο καλύτερος Έλληνας Κοινωνιολόγος ο Νίκος ο Γκάτσος, δεν έχω τόπο ούτε γειτονιά να περπατήσω μια πρωτομαγιά, αυτός έχει καταλάβει γιατί στην Ελλάδα είχαμε το θάνατο του τόπου.

Όλο αυτό το εγχείρημα είναι και αυτό που σας είπα είναι για να ξαναβρούμε τόπο, γιατί αλλιώς όπως λέει ο Σέκλα έχεις την ανωνυμία όχι μόνο το θάνατο, την ανωνυμία αυτό το παγκόσμιο κεφάλαιο η μακντοναλντοποίηση έγινε στη δικτατορία της μακντοναλντοποίησης και στην Ελλάδα και οι πολιτικές εκφράσεις μπορεί να ονομαζότανε δημοκρατικές αλλά αυτό έκαναν, έκαναν την τυραννία των πολυεθνικών και της MC DONALD'S. Όμως η ελληνική περίπτωση είναι πολύ διαφορετική γι' αυτό πάντοτε ήμουνα ενάντια σε αυτόν τον επαρχιωτισμό τον μορφωτικό, πρέπει να δούμε τι είναι η Ελλάδα και γι' αυτό σας έκανα μερικές διαδρομές σε αυτή την ιδιομορφία την ελληνική που οι προτάσεις όλες αυτές έρχονται από αυτά. Βέβαια εγώ δεν είπα μόνο για νέες πόλεις, είπα πολεοδομία κατεδαφίσεων, ανάκτηση της ταυτότητας, επαναθεμελίωσης πολιτική, επαναθεμελίωση των πόλεων ώστε να βρουν ταυτότητα κ.λ.π., αλλιώς θα έχετε τα σκουπίδια τους. Έχετε να επιλέξετε ή αετώματα αγαπητέ Πετράκη έχεις και το όνομα ή αετώματα ή σκουπίδια, εσύ θα επιλέξεις. Είναι επιλογές που πρέπει να κάνει κανείς.

ΠΕΤΡΑΚΗΣ: Δεν υπάρχει μόνο..., (δεν αποδίδεται καθαρά, μιλάει εκτός μικροφώνου)

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Αυτό όμως ζούμε, αυτή είναι η πραγματικότητα δεν είμαστε ο Σέκλα έκανε μία κριτική στο ζήτημα της αισθητικής αλλά σε μια Ευρώπη η οποία υπάρχει αισθητική και μάλιστα έχει και αναφορές. Πουλάνε αισθητική πολύ ελληνική αισθητική, όλο να κάνουμε, επειδή αυτά εγώ σας είπα δεν θα τα κλείσουμε σήμερα, να κάνουμε μία συζήτηση για το τι σημαίνει σήμερα το κεφάλαιο και ποιο είναι το πιο ανεπτυγμένο πεδίο σήμερα του κεφαλαίου και το πιο κερδοφόρο, αυτό που το ονομάζω το συμβολικό κεφάλαιο, έτσι δεν πεινάει ο κόσμος έχει δουλειά κ.λ.π.

Όταν πας σε οποιαδήποτε ευρωπαϊκή χώρα, οποιαδήποτε και αρχίζουν και το κάνουν και οι χώρες του νότου τώρα, διεκδικούν την ταυτότητά τους, την αισθητική

τους, το στυλ τους, στην Περιφέρεια δεν είστε; Καλέστε με εγώ δεν θα σας παίρνω χρήματα, συγκροτήστε μία ομάδα για την αισθητική, το ντιζάιν της Κρήτης, θα είμαι εκεί. Ή κάνε το εδώ εσύ Πέτρο και μάλιστα για να σας το πω, έφυγε ο φίλος, ντιζάιν στην αρχή στην Φλωρεντία δεν λέγανε ντιζάιν λέγανε σχήματα. Είχανε έρθει εδώ και αυτή ήτανε η λέξη, μετά το κάνανε ντιζάιν και πουλάνε, ντύνουν τον κόσμο, τον ταΐζουν, τον κάνουν και όλα πια είναι ντιζάιν και αισθητική ή έχεις ή δεν έχεις ή αλλιώς, σας είπα ή αλλιώς είναι το..., α, όχι αυτό δεν το λέω εγώ το λέει αυτή η Ναόμι Κλέιν μια νέα γυναίκα λέει, « ή αλλιώς είσαι χιμπαντζής ή χιμπαντζού» του ενός και του αλλουνού κ.λ.π. Όταν δεν υπάρχει, όταν έχει δολοφονική έννοια της αισθητικής, μα χώρα μάλιστα που τη γέννησε, τότε μπαίνει το ζήτημα της αισθητικής.

Είναι μεγάλο λάθος σας αυτό που λέτε για τις νέες πόλεις, είναι μία συζήτηση που γινόταν πολύ παλιά, αυτά τα επιχειρήματα που αναφέρατε πολύ παλιά και σε βιβλιογραφία, ίσως είναι της γενιάς σας. Τα πράγματα δεν είναι έτσι αυτά τα εγχειρήματα των νέων πόλεων παντού σε όλο τον κόσμο πηγαίνουνε πάρα πολύ καλά, σας έφερα ένα παράδειγμα του Φρανσουάν Χουτάρ που μου έδειξε τη Νιού Λούβεν, αλλά αν πάτε σήμερα στη Βραζιλία όλος ο κόσμος θέλει να πάει να ζήσει στην νέα πόλη που κάνανε εκεί στην Μπραζίλ.

Τέλος εγώ ήθελα μία πρόταση να σας κάνω, ακόμη μία, σας έκανα έτσι διάφορες αλλά νομίζω μένει μία συζήτηση και για το συμβολικό κεφάλαιο και για την ύπαιθρο, οι πολιτικές που πρέπει να γίνουν στην ύπαιθρο που λίγο όπως είδατε σας πρότεινα, όμως μία πρόταση που ήθελα να σας κάνω και αφορά και την Περιφέρεια και εδώ το Επιμελητήριο, είναι οι αρχαιολογικοί χώροι. Όχι μόνο οι αρχαιολογικοί χώροι, αυτή η συζήτηση συνδέεται και με αυτό που την πρόταση για το καταστατικό του εδάφους που πρέπει να επεξεργαστεί η Κρήτη και συνδέεται και με την παγκοσμιοποίηση. Αν πει κανείς τι σημαίνει, ένας από τους μεγάλους άξονες της ελληνικής ανάπτυξης και που πρέπει να διοχετευτούν οι επενδύσεις. Ξέρετε χρόνια μπήκανε πολλά χρήματα, πήγανε

σε βιομηχανίες οι οποίες μείνανε κουβάρια, η γνωστοί υπότροφοι του κράτους καπιταλιστές, τα ξέρετε αυτά ειδικά επάνω στην πατρίδα μου ή αυτός ο βιομηχανοκεντρισμός που υπήρξε στη χώρα και χαθήκανε πάρα – πάρα πολλοί πόροι και ακόμα επανέρχεται. Όλοι λίγο πολύ λένε βιομηχανίες κ.λ.π. Βέβαια οι βιομηχανίες τώρα με την παγκοσμιοποίηση τους δίνεις μετά τα λεφτά, τα παίρνουν τα πηγαίνουν στη Βουλγαρία, τα πηγαίνουν από εδώ και από εκεί.

Εμένα η γνώμη μου είναι να μην επενδύσουμε σε αυτά όλα τα κεφάλαια που έχουν την τάση να φεύγουν, να είναι πτυσσόμενα και να φεύγουν. Εμένα η γνώμη μου είναι να υπενδύσουμε. Ένας σοβαρός δηλαδή, ένας σοβαρός αναπτυξιολόγος στη χώρα ή μια σοβαρή πολιτική ηγεσία και επαρκής εδώ και χρόνια ή και τώρα θα κάνει το εξής, θα επενδύσει στον τόπο, στο πνεύμα του τόπου, στην ανάκτηση της ταυτότητας του, στη μεγάλη του κληρονομιά. Άμα θέλετε να μιλήσουμε το τι σημαίνει ανάπτυξη στην Ελλάδα; Για σοβαρούς όχι για παπαγάλους τι λένε εδώ και εκεί, εντάξει αρκετά με την παπαγαλία. Μία είναι η λέξη αναστύλωση αυτού του τόπου, όχι φανταμενταλιστικά, σας είπα μία λέξη πριν και είναι ολόκληρη συζήτηση, κοινωνιολογία της παράδοσης και της Ελλάδας ως σύγχρονο.

Θα σας πω ένα παράδειγμα; Γιατί εκεί είναι μπερδεμένοι οι Έλληνες, γιατί δεν υπάρχει συζήτηση σοβαρή. Ένα προϊόν θα σας πω, όταν θα πάτε στο duty free της Αθήνας θα το δείτε εκεί, μάλιστα εγώ του χάρισα και το μόντο αυτό, τη λέξη αυτή το logo. Είναι το αυγοτάραχο Τρικαλινού, άμα θα πάτε στο duty free μεθαύριο δεν ξέρω αν το έχουνε και εδώ, εδώ έχετε πρόβλημα, το duty free σας εδώ είναι..., όχι, όχι είναι αντιλήψεων φονταμενταλιστικών που κατέστρεψαν τον τόπο και την αισθητική του. Γι' αυτά που σας βλέπω είστε σε παλιές απόψεις έτσι; Έτσι ας τις χαρακτηρίσω έτσι. Είναι το αυγοτάραχο Τρικαλινός, όχι μόνο όπως το έφτιαχνε παλιά ο παππούς, εγώ έτσι τον πρωτοείδα αυτόν στο κίνημα το..., (δεν αποδίδεται καθαρά)..., πάνω στο Τορίνο. Τον είδα με μία τσαντούλα τον Τρικαλινό, τις παλιές τις τσάντες με το παλιό το

αυγοτάραχο με το κερί. Τώρα δέστε τη συσκευασία που κάνει, είναι μία επιχείρηση που στέκεται και στο Αιτωλικό και εξάγεται και στην Ιαπωνία, εδώ, εκεί, είναι η ταυτότητα η τοπική και η αισθητική η τοπική ως σύγχρονο.

Όταν λέμε αισθητική δεν μιλάμε μόνο για τα σπίτια, μιλάμε για το σύστημα χώρα και όλα τα προϊόντα. Αυτό λοιπόν, εγώ μιλώ για την παράδοση, εγώ του έδωσα αυτό τώρα θα το δείτε και στο βιβλίο «Αγροφιλία» επίσης που έχετε πάρει. Λέει η παράδοση ως σύγχρονο. Αυτό είναι ένα παράδειγμα της απασχόλησης, το ένα και το άλλο κ.λ.π.

Έτσι λοιπόν νομίζω ότι πρέπει να επενδύσουμε στον τόπο μας και ειδικά στο τοπίο και ειδικά στο αρχαιολογικό να φύγουμε από τα ερείπια για να έχετε, αλλιώς κοιτάξετε αυτό το μοντέλο που είπατε και είδα, το υπερασπιστήκατε κιόλας. Όλη αυτή την ασχήμια που την είδα σήμερα και στεναχωρήθηκα και δεν ξέρω άλλη φορά..., σας είπα για το σαλόνι. Ή Morosini Travel, ναι εκεί ή το άλλο, έχετε να επιλέξετε έτσι; Ή το Βενετσιάνικο που είναι ακριβώς η Αρκαδία αυτό εννοούσα και αυτός ο συμβολισμός.

Έτσι λοιπόν έχουνε πολύ μεγάλη σημασία στην Ελλάδα οι αρχαιολογικοί χώροι, αλλιώς θα έχετε το all inclusive αυτό σας είπα. Το all inclusive είναι το σκουπίδι το εφήμερο ή ανωνυμία όχι η ταυτότητα και η αισθητική που είναι η MC DONALD'S αυτοί όλοι που κάθονται, το ξέρετε το μοντέλο, γι' αυτό η άλλη συζήτηση που θέλω να κάνω μαζί σας είναι ακριβώς για τον τουρισμό, αλλά μια πολύ καλή δουλειά της Περιφέρειας και το Τεχνικού Επιμελητήριου θυμάμαι για τη Θράκη εκεί την πατρίδα μου που ήταν ο Καμπέλης, δεν ξέρω που ήτανε σε ποια εκεί σε διάφορες ομάδες που είχε αυτός ο χώρος, αλλά μαζί μου για πολλούς λόγους είχε που λίγο πολύ τους ξέρετε, είχε μια επικοινωνία. Εμένα αυτοί οι άνθρωποι του χώρου με την ψυχή τους ήταν μαζί μου, μην ακούτε, άλλο το ένα όμως και άλλο το άλλο. Έτσι εκεί ξεκινήσαμε μια υπόθεση με την Μαρώνεια, η Μαρώνεια ήτανε και είναι δίπλα στην πόλη αυτή τη νέα που ήθελα να φτιάξω.

Η γνώμη μου είναι ότι πρέπει να υπάρχει ένα νέο νομοσχέδιο που θα έπρεπε να το κάνουμε από πάνω κεντρικά, ένας σοβαρός Υπουργός Πολιτισμού. Κοιτάξτε άμα δεν έχει, η γνώμη μου είναι ότι έχει ανθρώπους να γίνουνε Υπουργοί Πολιτισμού, άμα δεν έχουμε να φέρουμε κανέναν Έλληνα απέξω. Μπορεί να είναι Γερμανός ή Ιταλός αλλά θα είναι περισσότερο Έλληνας από αυτούς τους τύπους εκεί που παριστάνουνε εδώ και χρόνια τους Έλληνες Υπουργούς Πολιτισμού.

Έτσι λοιπόν αν υπήρχε αυτός ο Έλληνας Πολιτισμικά και Έλληνας σημαίνει και άνθρωπος του κόσμου, αυτό σημαίνει Έλληνας, μόνο ένας караγκιόζης θα σας πει ξέρεις αυτό είναι εθνικισμός, κανένας αγράμματος θα σας το πει αυτό ή κανένας φασίστας. Ο μισελληνισμός είναι φασισμός και εδώ είχε πολύ από αυτό το είδος και έχει. Και αυτό μετά γίνεται και φιλοκεμαλισμός, δηλαδή φιλοναζισμός. Πήγα στη Βιάννο προχθές, γι' αυτό δεν μπορείτε το θάνατο της Βιάννου να το κάνετε ζωή ή των Ανωγειών και κάνετε φτηνιάρικα πράγματα και καπηλείες του θανάτου. Έγινε βαθύ το πράγμα.

Έτσι λοιπόν εγώ προτείνω πανελλαδικά και αυτά να σταματήσει αυτή η γουρουνοποίηση των αρχαιολογικών χώρων, γιατί αλλιώς θα γίνει ένα διεθνές δικαστήριο γι' αυτό το φασισμό όλων αυτών των ομάδων. Είναι γουρουνοποίηση, άμα πάτε στις Μυκήνες και δείτε εκεί γύρω τι γίνεται ή στην Αρχαία Κόρινθο. Τι είπατε;

ΟΜΙΛΗΤΡΙΑ: Ή στην Κνωσό.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Ναι γι' αυτό λοιπόν κάνετε ένα..., δεν κοστίζει κάποιος είπε πριν, αυτά δεν κοστίζουν είναι εδώ και όχι μόνο είναι εδώ, άμα πας στις Βρυξέλλες γι' αυτά θα σου δώσουν ότι θέλεις. Δεν φταίνε μόνο τώρα η συζήτηση που γίνεται για την Ευρώπη, έχει πολλές πλευρές έτσι δεν είναι; Έχουμε εκεί πολλούς συνομιλητές. Εδώ αυτή η κλεπτοκρατία οδήγησε την χώρα και είναι η άλλη όψη αυτού που γίνεται. Γι' αυτό λοιπόν θέλει ειδικά νομοσχέδια της προστασίας αυτών

των χώρων στην Κνωσό, όπως είπε και η κυρία, και σε όλους τους άλλους αρχαιολογικούς χώρους, ώστε αυτό να είναι πρόταση για να σταματήσει αυτή η γουρουνοποίηση και καταστροφή ενός ιερού τόπου, που ότι καλό έχει η ανθρωπότητα και εκατομμύρια άνθρωποι στην ανθρωπότητα και ειδικά οι πνευματικοί άνθρωποι, το θεωρούν δική τους πατρίδα, δεν θεωρούν μόνο την Ιερουσαλήμ. Για δέστε την Ιερουσαλήμ μπορούν να τη θεωρούν οι ορθόδοξοι. Αυτό τον τόπο εδώ τον θεωρούν δική τους πατρίδα ευρύτερα κομμάτια της ανθρωπότητας, πόσο μάλλον εσείς που είστε Κρητικοί, που είστε μια από τις μεγάλες σημαντικές συνιστώσες αυτού του ιδιαίτερου γίγνεσθαι εδώ σε αυτή την περιοχή.

Στην επόμενη συνάντησή μας, ευχαριστώ πολύ να είστε καλά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΟΥΣΑΣ: Θέλω να ευχαριστήσω εκ μέρους όλων σας τον φίλο Μιχάλη Χαραλαμπίδη και είμαι σίγουρος ότι θα ανανεώσουμε το ραντεβού μας σε ένα πιο διευρυμένο πεδίο συζήτησης, στο οποίο θα συμμετέχουν βέβαια και άλλοι υπό μορφή συνεδρίου για τα θέματα του τουρισμού που ζήτησε ο Μιχάλης είτε άλλα γενικότερα ζητήματα τα οποία τέθηκαν και σήμερα και τα οποία έχουμε βάλει σε ανοιχτή διαβούλευση.

Σας ευχαριστώ πολύ για τη συμμετοχή σας και εις το επανιδείν.